

ZSIDÓ ÉLET

FELEKEZETI HETILAP

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
BUDAPEST, VIII., MÁTYÁS-TÉR 17. SZÁM
TELEFON: 363-6LSZERKESZTI:
KECSKEMÉTI VILMOSELŐFIZETÉSI ÁR
EGESZ ÉVRE 20 PENGŐ
FÉLÉVRE 10 PENGŐ

Választási harcban

Áll ma Pest kongresszusi zsidósága és lehetetlen észre nem venni a választási harcban azokat az elfajulásokat, melyek szokott kísérőjelenségei a politikai propaganda egy bizonyos formájának. Ez a propaganda nem válogatós az eszközökben; nem riad vissza kisebb ferdítések-től sem, hogy nagyobb ferítéseit lepelle, vagy hogy a még előremerészkedő tárgyilagosságot kritikát elhárítsa. Egyszer azt halljuk, hogy nincs „ellenzék”, csak jelentéktelen megmozdulások formájában; máskor megint a legféltetlenebb erőfeszítéseknek vagyunk tanúi, melyek ezt a „jelentéktelen” ellenzékot vannak hivatva felmorzsolni.

S végül, mikor sem a ferdítések, sem a fizetési kérek és követek aknamunkája nem jár sikerrel, mikor mindeme módszerekkel szemben is egyre határozottabb s erőteljesebb a zsidó közélet megtisztítására irányuló tömegakarát, akkor rukkolnak elő a legsúlyosabb érvvel: ma, amikor az erősödő antiszemitizmus egyre hevesebben ostromolja a zsidóság sorait, úgy mondják, bűn a zsidóság ellen az egységnek mindenfajta megbontása.

Ez a tetszetős érv, ha közelebbről vizsgáljuk meg, a tehetetlen hivatlan rabulasztikájának utolsó, gyöngye próbálkozást. Mert valóban bűn a mai időkben is, mint az volt mindenkor, a zsidóság sorainak belülről való gyengítése. Bűn a zsidóság igazi tekintélyének lejáratása és bűn minden olyan tendencia elhíntése, mely a zsidóság sorainak megbontására vezet. De ha mindez bűn, akkor az igazi bűnösöket nem az úgynevezett ellenzék táborában kell keresni. Akkor ott vannak a bűnösök, ahol egyre újabb tervek eszelnek ki hagyományos zsidó hitéleti keretek szétrobbantására, történelem és hagyomány adta tekintélyek lejáratására és türelmetlen hatalmi aspirációk kiélésére.

Mi, akik mindenkor szót emeltünk a zsidóság igazi tekintélyeinek, a vallási és erkölcsi tekintélyeknek védelmében, ak-

A templom ellen...

„Megértik-e már Önök, hogy miért van antiszemitizmus?”

Szokatlan megállapítással vagyunk kénytelenek kezdeni beszámolóinkat: az alább elmondandó események mindegyike színigazság, melyet kétségtelen bizonyosságok támasztanak alá. Noha a „Zsidó Élet” olvasói tudják, hogy mindenkor csak a legkétségtelenebbül igazolt tényállásokat szoktuk megírni és sohasem ülünk fel mendemondáknak és híreszteléseknek, mégis ebben az esetben külön is szükségét éreztük, hogy jóelőre hangsúlyozzuk állításaink bizonyítottan hiteles voltát. Itt ugyanis olyan hihetetlenül hangzó eseményekkel állunk szemben, melyek megtörténtét magunk sem akartuk elhinni mindaddig, amíg róla hitelesen meg nem győződünk. Mélyen fájlaljuk, hogy zsidó szereplői vannak ennek a hihetetlenül hangzó történetnek — s olyan szerepben, amelyet arcpírítóan méltatlannak érzünk ahhoz a zsidó közösséghez, amelynek nevével oly csúfosan visszaéltek.

Már régóta elsomorító jelenségeket lehetett észlelni a budai hitközség lágymányosi templomának építése körül. Még el sem érkezett az építkezés terve a megvalósulás stádiumáig, máris belerántották egyes buzgólkodó körök a felekezetpolitikai acsarkodás légkörébe. Már akkor, a fizetett bolettava-

dásokkal dolgozó unifikációs „mozgalom” kapta fel jelszó gyanánt; az unifikációt meg kell csinálni, mert különben nem lesz Budának új zsidó temploma. A budai község magában nem elég erős, hogy ezt a templomot felépítse — ez volt a jelszó, de az unifikáció propagandafőnökei adósak maradtak a magyarázattal, hogy miért nem épülhet templom, míg független a budai község s miért válik lehetségessé, mielőtt teljesülnek az unifikációs álmok? Amíg tárgyalások folytak a két község képviselői között, soha, egy pillanattig sem volt szó arról, hogy az egyesülés után új, jelenleg a pesti község céljait szolgáló összegek szabaldulnának fel budai célokra; ellenkezőleg, mindig a Budára átköltöző pesti hívek adóinak „megváltásáról”, mindig a budai községnek a pesti országos jellegű intézmények fenntartásához való hozzájárulásáról volt szó. Ugyanazok a vezérkörök, amelyeknek alapjai az unifikációs bolettagyűjtés pénzforsait táplálják, a megalkotói a „kettős adózás” új intézményének is, mely az új felekezeti Kiegészítő Szabályzat egyik leglenyegesebb újítása: ennek hatása is csak abban állhat, hogy Budán lakó s a budai községhez tartozó hittestvérek ezentúl a pesti hitközségnek is adó-

kor is, mikor a vezéri önkény éppen ezeket a tekintélyeket kezdte ki, bátran nézünk szembe azzal az intellemmel, hogy a zsidóság mostani helyzetében bűn volna tekintélyeinket lejáratni. Éppen mi védelmezzük a zsidóságnak azokat a tekintélyeit, akik kifelé és befelé egyaránt biztositékai hitünk és közösségünk fennmaradásának: elsősorban a rabbik és tudósok tekintélyét. Az a mentalitás, mely megrendszabályozandó fizetett alkalmazottakat lát hitünk fenntartóiban és erkölcsi támaszaiban, ne hivatkozzék állandóan a tekintélyek megóvására.

Mi tudjuk, mivel tartozunk a zsidóság belső békéjének s hivatott tekintélyeinek. Ha harc van a magyar zsidóságban, nem mi kezdtük. Nem mi tüztünk ki magunk elé hatalmi célokat, melyek érdekében ki kellett kezdeni évezredek hagyományokat és évezredek megszentelte erkölcsi tekintélyeket. S ha béke kell a magyar zsidó felekezeti életben, hát elsősorban azoknak a törekvéseknek kell megszűnniök, amelyek eddig minden vonatkozásban harca, összeütközésekre és hatalmi célkitűzések miatti konfliktusokra vezettek.

zanak. Ezek a tények kétségtelenül bizonyítják, hogy az unifikáció és a lágy-mányosi templomépítés ilyen összekapcsolása nem volt egyéb felelőtlen demagógiánál.

Ez a demagógia azonban később maga rántotta le a leplet a maga hazugságairól, még pedig valóban szegyenletes módon. Mikor a budai hitközség közgyűlése az év augusztusában elhatározta a templom felépítését, egyszerre megváltozott az unifikációs front taktikája. Addig: csupa gáncs voltak a hitközség vezetősége ellen, mert nem épít templomot, majd ők fogják megcsinálni. Most, hogy a hitközség komolyan nekilátott az építés előkészítésének és megteremtette hozzá az anyagi lehetőséget is, egyszerre tajtékzó dühvel rontottak neki a templomépítés gondolatának: hihetetlen rabulasztikával megfogalmazott körlevelekkel bombázták a hitközség tagjait s azt igyekeztek elhitetni velük, hogy a templomot nem lehet felépíteni, mert az építéshez szükséges összegből még százezer pengő hiányzik. Hogy ez a százezer pengő sokkal biztosabban megvan, *mintha a Sip utca gazdálkodnék a Budáról befolyó adójövedelmekkel*, azt elfelejtették közölni. Értelmesen gondolkodó embert, aki tudja, hogy sem magánemberek, sem közösségek nem várnak építkezéseikkel addig, amíg az utolsó fillér is együtt van, hanem számolnak a jövő nemrális teherbírásával is, ezek a szofizmak nem téveszthettek meg. Egy község sem épített templomot semmiből. Oly zsidó férfiak, akik a közelében helyet akar magának, ily tervvel szemben csak egy feladata lehet: a zsidó áldozatkészség fölkelése, hogy minél simábban folyjon az építő munka. Ha azt a pénzt, amit a templomellenes pamfletekre költöttek, az építésre áldozták volna, mindenesetre szebb bizonyíték volna a zsidó lelkiismeretnek, mint az üres szofisztikus demagógia, mellyel a templomon töltötték ki tehetetlen dühüket az unifikáció póruljárt vámszedői.

Az építkezés ügyét azonban nem lehetett elgáncsolni. A székesfőváros polgármestere október 15-i véghatározatával teljesítette a hitközség előljárásgának kérését, hogy a templom céljaira ingyen telket bocsásson rendelkezésre. A telk átadásának napja is ki volt már tűzve. Ekkor, a kitűzött napon érte a budai hitközséget az a kellemetlen meglepetés, hogy az átadás elmaradt. Hamarosan kiderült: a fennakadás oka is: merénylet történt a templom ellen. Szégyen, hogy ilyet kell leírunk és fáj, de meg kell mondanunk a zsidó felekezeti közélet megtisztulása érdekében:

zsidó részről történt merénylet az Ur szentélyének felépítése ellen. Zsidó emberek vetemedtek arra felmérhetetlen eltévelyedésre, hogy egy beadvánnyal fordultak a székesfőváros polgármesteréhez: ne adjon telket a budai zsidó hitközségnek, mert nem lesz képes felépíteni a templomot.

Ez a lépés már magában is elképesztő, szinte hihetetlen volna, ha akták nem tanuskodnának róla. Még elképesztőbb a templomrombolók okoskodása. A százezer pengőbe kapaszkodtak itt is, mintha százezer pengő komoly akadályt jelenthetne olyan közösségnél, amilyen a budai hitközség. S a ma még hiányzó százezer pengőre nem a hitközséget állították hitelképtelenné, hisz ez teljesen értelmetlen lett volna, amikor ilyen terhet sokkal kisebb közösségek is nyugodtan elvállaltak már; hanem a hitelezőt, azt a vállalkozót, aki ezt az összeget a hitközségnek meghitelezi, tehát a hitelezőt állították be hitelképtelenné. Ez a görcsös rabulasztika jellemzi legjobban a tehetetlen csürés-csavarásnak azt az elfajulását, mely a félresiklott bankári észjárás unifikációs erőlködését jelmezi.

Amint a budai hitközség vezetősége tudomást szerzett erről a merényletről, nyomban orvoslás után nézett. A főváros vezetősége a töle megszokott tárgyilagossággal vizsgálta ki az ügyet és csakhamar megállapították, hogy a beadvány aláírói és a mögöttük meghúzódó befolyásos támogatók valótlant állítottak. A polgármester ennek folytán elrendelte a telk átadását, amely most már rendben meg is történt. Ekkor történt, hogy egy előkelő keresztény közéleti tekintély e kérdéssel fordult a budai hitközség nevében eljáró hittestvérünkhöz: *„Megértik-e már az urak, hogy miért van antiszemitizmus? Nálunk keresztényeknél elképzelhetetlen volna ilyen aknamunka szent ügyben, mert ha minálunk tíz ember összeáll azzal, hogy templomot akar építeni, akkor a többi száz vagy a több ezer feltétlenül melléáll és igyekszik a tiének segítségére lenni, még akkor is, ha egyik-másik nincs meggyőződve arról, hogy a templom az adott esetben nem nélkülözhetetlen. De semmiestre sem fognak akadályt gördíteni az építeni igyekvők elé — és különösen nem ily nemtelen eszközökkel.”*

Elképzelhetünk hittestvéreink lelkiállapotát, amikor ezt a nagyon is megérdemelt leckétetést végighallgatták. *Szégyennel és fájdalommal türniök kellett, hogy az antiszemitizmus jogosságát emlegessék előttük a zsidó közélet bizonyos elfajulásaival szemben.* Ennek a

méltatlan aknamunkának végrehajtói s a mögöttük álló befolyásos tényezők csakugyan *érzet szolgáltattak az antiszemitának: oly oldalait mutatták ki a zsidó jellemnek, melyeknek létezése, ha csak szörványos is, de mindenkor óvhatatlanul felbukkanó általánosítás révén az egész zsidóságot szennyezi be.*

Ugyanazok, akik az „erők egyesítése” címén követelnek maguknak sérthetetleniséget és bírálhatatlanságot, — ugyanők a pártfogói ennek a méltatlan, ennek a testvérrelten herce-hurcának.

Vajjon nem érzik-e most, mily arcpirítóan kínos helyzetbe hozták magát a zsidóságot? Nem érzik-e, hogy ellenük fordul választási pamfleteiknek minden sora, amellyel az antiszemitizmus elleni egység nevében hívják fel a zsidó közösséget arra, hogy mögéjük sorakozzék?

Nem érzik-e, hogy ezekután minden igazi erkölcsi tömörülésnek, minden valódi szolidaritásnak a zsidóságon belül csak egy alapja és egy kezdete lehet: *kiseprűzni a zsidó közélet fórumáról mind a kufárokat, akik az Ur szentélyének romjain akarnak maguknak egyeduralkodói pozíciót szerezni. Ki fog derülni hamarosan, hogy kik állnak azok mögött az elvakult kortések mögött, akik elég vakmerőek voltak a zsidó közösségük nevét ezzel a hihetetlen merénnyel lebeszényezni.* És ezeknek a közösség-rombolóknak akkor semmi jogosultságuk nem lesz arra, hogy arra a zsidó összetartásra hivatkozzanak, melyet hatalmi éhségükben maguk rombolnak szét.

Jeruzsálemben lesz a harmadik Kenessio Gedauló

A világ orthodoxiájának utolsó nagygyűlése hat évvel ezelőtt zajlott le Wienben. Azóta nem volt alkalma a világ tradícióhú zsidóságának arra, hogy sorát, kívánságait, panaszeit az egész világ zsidó közvéleménye elé tárja. Most van arról szó, hogy ismét egybehívják az Aguda nagygyűlését, ezúttal hamadszor. Az egybehívás helye még bizonytalan, de igen nagyszámban vannak azok, akik a nagygyűlést Jeruzsálemben szeretnék megtartani, mert azon a véleményen vannak, hogy az onnan érkező hírek éppen a hely hatásának alapján sokkal intenzívebben hatnak a zsidó lelkekre, mintha a gyűlést bárhol másutt tartanák meg.

A nagygyűlés tárgysorozata még ismeretlen, annak előkészítésén azonban máris nagy lelkesedéssel dolgoznak az Aguda egyes országokban levő helyi ifjúsági és leánycsoportjai.

A zsidó ifjúság problémája

Irta: Dr. Székely Miksa kir. törvényszéki tanácselnök,
a balassagyarmati orth. izr. hitközség iskolaszéki elnöke

Nézetem szerint ez a cím téves, mert e probléma az ifjúság vallására való tekintet nélkül nemzetközivé lett.

Nálunk Trianon fokozottabb mérvben tette ezt megoldhatatlanná. Sajnos, anélkül, hogy munkaalkalmat termíteni nem tudunk. A munkaalkalmat önmagától oldani meg a problémát. Ezzel kapcsolatban mi legfeljebb, mint zsidó kérdést tárgyalhatjuk. Gravameneket hasztalanul sorolunk fel. E tekintetben igaz van e kérdés felvető Dr. Dénes Lajos tankerületi főigazgató úrnak, hogy ez politikai tere tartozik. Már pedig én politikamentesen kívánom szerény megjegyzéseimet megtenni.

Nekem tulajdonképpen csak folytatnom kell a Keeskméti Vilmos főszervező úr által kiadott 1929. évi Évkönyvben „Zsidónak lenni” megírt cikkem eszmemenetét. Ebben a Gomperz Tivadar német filologus tana alapján írtam: Ami az embereket egymástól megkülönbözteti, az őket egymástól el is választja.

Az ember eszerint alaptermészetéből folyólag gyűlöli mindazokat, akik tőle származás, nyelv, külső tehetség, tudás, gondolkodás, hivatás, nemzetiség, és különösen vallás tekintetében különböznek.

Cikkemben annak idején gazdasági antiszemitizmusnak mondtam a zsidóság elleni gyűlölet újabb fellobbanását. Nem tudom, hogy cikkem nyomán-e, de ezt követően ez irányban egyik felekezeti lapunkban e kérdéstről sokat cikkeztek és megállapításomat igazolták.

A gazdasági válság szülte szomorú jelenséget az utóbbi években a keresztény vallás felekezetei közé is bevitték. Katholikuskok harca a protestánsok ellen és viszont. Mindegyik felekezet panaszkodik, hogy ifjúsága nem tud elhelyezkedni, mert nem a másik felekezethez tartozik. Tévedés. Sok az eszmik — kevés a foka. Ez az egyedüli ok.

Minden vallásfelekezet a szeretetet, egymás megbecsülését, megsegítését hirdeti. S mi mégis — a létért, a száraz kenyérért való küzdelemben embertársaink vallásában keressük a hibát és vallásukért tartjuk ellenfelünknek. Gyűlöljük őket.

A mai ifjúság ne feledje el, — a mi életünk útjai sem voltak rózsákkal kirakva. Sok és nehéz küzdelmet láttunk és kellett megvívunk. Tapasztalatból állítom, hogy mégis azon társaim boldogultak jobban, kik így küzdöttek fel magukat ívelő pályáikon.

Az I. M. I. O. Sz.-nek felekezeti lapokban ismertetett programja a jobb elhelyezkedés, a szebb jövő célját kívánja szolgálni. Ez természetes és tiszteletreméltó. Harcias, agresszív szellemével azonban célját kevésbé fogja elérni. Sok, nagyon sok az igazságtalanság. A zsidóság — az Isten kiválasztott népe — évezedek óta érzi és viseli ezt a nehézséget, átkot! Megszokta. Kitaró munkával, erős akarral az akadályokat leküzdötte. Olvasóim azt mondják erre: Jóllakva könnyű tanácsokat adni. Ez igaz, mégis nekem lesz igazam. A mai helyzet nem átmeneti, mert még évtizedekig is eltarthat. A gyűlölet korszaka elmúlik — az igazság útban van és ez feltétlenül diadalmaskodni fog. Erős vallási érzülettel, Istenbe vetett igaz hittel, bizalommal fokozott mérvben és elsősorban erős összetartással magyarnak és zsidónak kell maradnunk. El kell vetnünk a cionista eszméket. Hazánkban ezeknek talaja soha sem volt. Mai helyzetünkben ne is legyen, mert ezzel ellenfeleink gyűlölködő propagandáját csak megerősítjük. Szülőanyánk: Magyarországgal szemben hálátlannak lennünk nem szabad. Már pedig hálátlan az, ki nálunk cionista agitációval foglalkozik. Ezt a mozgalmat nem szabad és nem lehet a „Pro Palesztina” tiszteletreméltó és más országok zsidósága szempontjából szükségképpen felkarolandó mozgalommal összekap-

csolni. Ezen eszmének árt, aki ezt teszi.

Tisztában kell lennünk azzal, hogy az intellektuális, a diploma konjunktúrájának kora az egész világon, de legfőképpen lecsönkítot országunkban hosszabb időre leáldozott. Az egyenlő elbánás természetes elve mellett a fiatalság kis része juthat be a napidíjas száraz, sovány kenyérre is alig adó miniatűr állásokba. Igényeinket le kell fokozni. A régi elvekkel ma már nem lehet boldogulni: Én ragaszkodom a fővároshoz. Itt akarok elhelyezkedni, vagy ha itt nem lehet, úgy csak városban.

A nyomorúság, a nyomasztó anyagi gondok minden családban — ha nem is szűkebb körében, úgy annak egy részében tanyát ütöttek. Keressük megelhetésünket, az ünnepi kalács helyett a száraz kenyeret, tisztességes, nehéz munkával ott, ahol és amint lehet.

A kiválóságokhoz, a nemes versenyhez kell magunkat, a zsidó ifjúságot a rátermettség, a tudás, a szorgalom, a kitartás, a szerénység, a tisztesség és önzetlenség legerősebb fegyvereivel felvértezni. Ezen versenyben a protekció, a születési hiba következményei mellett a zsidó ifjúságnak nálánál sokkal előnyösebb helyzetben élő és sokszor erősebb ellenfelével kell megküzdenie.

E versenyben ilyen elvek mellett szervezkedni helyénvaló és e célra igen jó eszmének tartom dr. Berényi Sándor úr által e lap július 27-iki számában felvett statisztika készítését. Ennek alapján a zsidó társadalom gyorsan és eredményesen segélyre állhatna az ifjúságnak.

Kavarodás a kőbányai elnök lemondása körül

Boschán Artur nyilatkozik a „Zsidó Élet”-nek

A „Zsidó Élet” jelentette legutóbbi számában, hogy Boschán Arthur, a kőbányai izr. hitközség általános tiszteletnek örvendő elnöke lemondott és annak a kivánságának adott kifejezést, hogy az új választások során tekintsenek el újraválasztásától. Lemondását összefüggésbe hoztuk azzal a körülménnyel, hogy Boschán elnök belefáradt az utóbbi két esztendő küzdelmeibe, amelynek folyamán a pesti hitközség beolvasztási kísérleteinek való kemény ellenállás után kénytelen-kelletlen bele kellett mennie a gazdasági együttműködésbe, mert részben az általános gazdasági leromlás, részben a kőbányai hitközség áldozóképességének elcsorvadozása, valamint legelsősorban a Siputca által torkának szegezett macesz-

gyári terror folytán nem tudta tovább megőrizni költségvetésének egyensúlyát.

Legnagyobb meglepetésünkre a Stern Samu pesti hitközségi elnök magánkezdéséből és a pesti hitközségi adófizetők pénzéből legutóbb bőkezűen megjutalmazott Legyező szócében a Boschán elnök úrnak tulajdonított következő sorokat olvassuk: „Egyáltalán nem felel meg a valóságnak az a híresztelés, amelynek teljesen alaptalanul egy felekezeti lap is helyet adott, mintha visszalépésemre a pesti és kőbányai hitközség között létesített gazdasági együttműködéssel beállított helyzet indított volna.” Úgy éreztük, hogy az elnök úr állítólagos szemrehányása hozzánk volt adresszáva, illetőleg a „felekezeti lap” megjelölése ezúttal a

„Zsidó Élet”-et aposztrofálta. Mi sem természetesebb: rögtön kíváncsiak lettünk az állítólagos nyilatkozat autenticitására már csak azért is, mert multheti híradásunk annál kevésbé nevezhető „alaptalannak”, miután a kőbányai hitközség ügyeinek hírlapi tárgyalásai során mindig az erre leghivitatottabb forrásnak: a hitközség nagydídemű elnökének információira támaszkodtunk.

Valami büzlük Dániában, gondoltuk és nem is tévedtünk. Egyenesen Boschán Arthur elők írchoz fordultunk, aki szokott nyíltságával a következő felvilágosítással tisztelt meg bennünket:

— Akkor, mikor a „Zsidó Élet” által sérelmezett interjú szövegét telefonon felolvastak előttem, ez a mondat kikerülte a figyelmemet. Annyi bizonyos, hogy nem akartam ilyet állítani és különösen nem aposztrofáltam volna ilyen módon a „Zsidó Élet”-et, vagy annak szerkesztőjét, kihez hosszú évek barátsága és nagyrabecsülése fűz. Sőt, kifejezetten hangsúlyoztam az interjú szövege felolvasójának, hogy kerülni óhajtom még a látszatát is annak, mintha nyilatkozatom a „Zsidó Élet” cikkének bármilyen kijelentése ellen irányulna.

Ezzel magunk részéről az ügyet a „lovagiaság szabályainak megfelelően” befejeztünk is nyilvánítjuk és kénytelenek vagyunk kőbányai információinkat ott folytatni, ahol multheti számunkban abbahagytuk. Az igazságnak megfelelően jelentjük, hogy a „haretéri helyzet” Kőbányán a múlt hét óta csak annyiban változott, hogy a kőbányai hitközség túlnyomó többsége ragaszkodik Boschán Arthur személyéhez, csak az ő elnökségében látja a jövő kibontakozás garanciáit. A Sip-utca dr. Sándor László orvost látná legszívesebben az elnöki székekben, a hitközségi tagok egy töredéke viszont Krees Henrik bornagykereskedőt jelöli, amennyiben Boschán Arthur semmi körülmények között nem vállalná újra az elnökséget. Végeredményben azonban nem tudnánk ebbe beleszólódni, mert felfogásuk szerint csak Boschán Arthur tekintélye, diplomatikus tapintata és avatósága tudná kivezetni a hitközséget nehéz helyzetéből. A hitközség tagjainak 95 százaléka autonómista, akik Boschán Arthur nevével akarnak belemenni a választási küzdelembe és csak autonómistákat jelölnek az előjárói tisztségekre. Jellemző a helyzetre, hogy Boschán elnököt levelekben szőlítják fel a kőbányai hívek arra, hogy ne engedje a hitközség autonómiáját eláulni. Hisszük, hogy meg is fog hajolni az általános bizalom előtti és vállalni fogja továbbra is az elnökség terhét.

Az általános kőbányai hangulat félreérthetetlenül nyilvánult meg a kőbányai

pap leányának vasárnapi esküvőjén is, amelyen nagy számban jelentek meg többek között a budai és pesti hitközség notabilitásai, akik a kőbányai hittestvérekkel elvegyülve, csoportokba verődve beszéltek a helyzetről s nagy elkéséssel nyilatkoztak a kőbányai egység megbontásáról. Az esküvő alkalmából ter-

mészetesen őszinte szívből fejezték ki jókívánságaikat az örömapának és az új párnak s mint kedves kuriózum szállt szárnyról-szárnyra a hír, hogy a pesti hitközség elnöke milyen szeretetreméltó nászajándékot szánt a menyasszonynak: legközelebb kinevezik a pesti zsidó leánygimnázium tanárnőjévé...

ZSIDÓ VILÁGKRONIKA

A halottak ellen

fordult immár a Harmadik Birodalom vezetőinek gyűlölete, miután az élők megnyomortatásán nem találták elég hatásos pártpropagandának, a népboldogítási illúzió ébrentartására. Göring birodalmi propagandaminiszter rendeletet adott ki, melyben megiltja, hogy ezentúl hősi halottak emlékére emelt emlékműveken zsidó nevek is szerepeljenek. Ez egyszerűen annyit jelent, hogy a nemzeti szocialista gyűlölködés még azokat a zsidókat sem hagyja nyugodni sírjaikban, akik Németországról ontották vérüket a világháborúban. A rendeletet az egész világsajtóban roppant felháborodás kísérte; a Times egy levelet közölt Lord Róbert Cecil ismert államférfi aláírásával, aki kijelentette, hogy amíg ilyen intézkedések történnék, Németország nem számíthat az átlagos angol ember rokonszínvére. De belföldön is élénk nemtetszésre talált a feneketlen gyűlöletnek e mélyen jellemző terméke, úgyhogy a Német Távirati Iroda jónak látta kiadni egy cáfolatot, mely szerint nem fedi a valóságot az a jelentés, hogy a zsidó hősi halottak neveit el kell távolítani a hősi emlékművekről. Ez a cáfolat voltaképpen megerősítése annak a híradásnak, hogy a jövőben emelkedő emlékeken a zsidó halottak neveit nem szabad feltüntetni. Ez a hír tehát igaz; s mélységesen jellemzi azt az erkölcsi magaslato, melyre a nemzeti szocializmus kívánja a német népet fel-emelni.

Az osztrák zsidó frontharcos-szervezet most érintkezésbe lépett a palesztinai és más országbeli zsidó frontharcos szervezetekkel és elhatározták, hogy Palesztinában új telepet létesítenek a Németországról elesett tizenkétezer zsidó katonára emlékére. Ezt a telepet „A Tizenkétzerek Falujának” fogják nevezni és benne német zsidó hősi halottak leszármazóit telepítik le.

Zsidó üzletek sorsa Németországban

A nemzeti szocialista párt helyi szervei által szervezett különböző bojkottmozgalmak következtében Németországnak különösen kisebb városaiban a zsidó üz-

letek forgalma annyira lecsökkent, hogy zsidó kereskedők és iparosok tömegesen foglalkoznak üzletük és vállalataik eladásának gondolatával. Ezt az áramlatot csak erősítette Frick birodalmi miniszter saarbrückeni beszéde, mellyel a zsidók gazdasági tevékenységének korlátozását jelentette be. Most, a hirtelen megduzzadt cégkínálatnak oly következményei jelentkeznek, melyekkel a nemzeti szocialista lapok is bizonyos aggodalommal kezdenek foglalkozni. A Völkischer Beobachter és a Westdeutscher Beobachter hosszú cikkekből próbálják megmagyarázni a zsidó üzleteladások hatásait és nem térhetnek ki a megállapítás elől, hogy részben tőkeerős vevők hiánya, részint az üzletátadással kapcsolatos kiürítések árromboló hatása miatt a zsidó kereskedők elkedvetlenedése a német gazdasági életre súlyos kárt jelent. A Frankfurter Zeitung is részletesen foglalkozik a zsidó üzletátadások hatásával és megállapítja, hogy úgy a zsidó cégek bojkott okozta fizetésbeszűntetése, mint az eladavó vált cégek nagy száma súlyos gazdasági és pénzügyi problémát jelent. A vesztesek természetesen elsősorban a zsidó cégtulajdonosok, akik üzleteiket és raktáraikat jóval áron alul kénytelenek elveszteni, vagy külföldre adják el, a kapott Sperrmark-ot (mert a vételárát nem szabhatják meg devizában) külföldön csak nagy árfolyamvesztéssel értékesíthetik; de súlyos veszteségek származnak magára a német gazdaságra is abból, hogy nincs elegendő komoly relléktáns s így sok üzlet felszámol, ami persze olcsó kiürítésekra vezet. A Frankfurter Zeitung szerint fennáll az a férv, hogy küllön hitelszervezetet létesítenek zsidó cégek megvásárlása vagy ilyenre való hitelek nyújtása céljából; de még ez a módszer sem elegendő arra, hogy különösen oly szakmákat, melyekben a zsidók szerepe jelentős, például a textilszakmát, megóvjón azoktól a súlyos megrázkódtatásoktól, melyeket a zsidók kiválása jelent.

Mindezek a fejtegetések csak háttérrel rajzolták meg annak a megrendítő tömegtragédiának, mely most játszódik le a német zsidóságban.

Nines már liberális polgárság

körülbelül ez a lényege egy ifjú reformképviselő cikkének, mely a nyilashorog orgánumban jelent meg. A legutóbbi választási eredmények elemzése nyomán jut a cikkíró ehhez a szenzációs megállapításhoz. Mi politikával nem kívánunk foglalkozni s így nem áll módunkban, hogy ellenőrizzük megállapításait. Ha azt írja, hogy „a magyar liberalizmusnak nem születhetik újabb generációja Budapesten és a debreceni civis- és gazdalfjak ma már nyilaskeresztesek”, úgy erre csak azt válaszolhatjuk, hogy kissé nehéz ily egyetemes megállapítást a tényekkel összhangba hozni. Debrecenben, ahol a nyilaskereszt egy fél év alatt szavazóinak felét veszítette el, talán mégsem olyan kizárólagos a faji eszmék uralma. És Budapesten talán mégsem lehet a polgári liberalizmust egészen eltemetni: tudjuk jól, hogy ha ez igaz volna, egészen más következtetéseket kellene levonni, mint a hitleri tanok egyeduralmát, ily vannak még egyes más áramlatok is, melyekkel szemben éppen a polgári ideológia a hatásosabb gát, mint a náci-radikalizmusnak gyakorlatban ugyan megvalósíthatatlan, de eméltben annál erősebben kísértő kollektívviszkius elképzelései. Talán jó lesz, ha nem sietnek annyira a polgári ideológia elparentálásával. Lesz még idő, amikor jól fog jönni, hogy ez a gondolat, a magyar szabadelvű nemzeti hagyomány folytatója, még él és hat a magyar közéletben.

Orthodoxia és Agudzismus

A hazai orthodoxia szokásai és jellegzetességei élesen különböznek a lengyelétől vagy németétől. Míg a lengyel zsidó chaszid, a német „modern”, a magyar se nem egész chaszid, se nem egész „modern” és például a „seitel”-ra is sulyt helyez.

Az Aguda sosem próbálta közös nevezőre hozni ezt a három típust. Ehez a világ összes hitű zsidóságát összefoglaló reneszánsz mozgalom lenne hivatva. Az Aguda csupán „párt”, ahol a tagsági jegy adja meg a hangot, akár hitű, akár marxista érzésű (Poale Agudasz Jiszroel) a tagsági jegy tulajdonosa. Már ez okból is meggondolatlanúság lenne nézetem szerint az intranszigiens hazai orthodox vallási szervezetnek egy politikai párthoz való közeledése.

Különbösen sem szabad ma a hazai orthodoxiát megrázkódtatásnak kitenni,

Nyugodt atmoszférára van szükség, hogy a jelen áramlataihoz elveink feladása nélkül igazodhassunk. Ami céltudatos, rendszeres, zavartalan nevelési munkát igényel.

A német vagy lengyel agudista metódusok, bár hazájukban köztiszteletet érdemelték ki, nálunk mégsem hivatottak azonos szerepet betölteni. Átlpántálásuk rendszertelen folyamatra és az ifjú nemzedék nevelésében defektushoz vezethetne. Semmiképpen sem volna helyes hitközségeknek az Aguda és Mizrahi politikai csatáinak kitenni. Ebből a szempontból valósággyal könnyelműség volna

az adott helyzetben az Agudához csatlakozni.

Palesztinában az Aguda eddig negyedszázados fennállása alatt egyetlenegy hitű zsidólakta kolóniát sem alkotott. Ha mindazon tényezőink, kik ma oly erősen ambicionálják az Agudát, pénzt adnának össze, úgy lokális keretek között is teremthetnének egy kolóniát. Mert a magyar orthodoxiának az Agudába való belépése által odaát a helyzet úgysem változnék. A hazai agudzismus szószólóinak akciója nézetem szerint még nem érett meg a megvalósításra.

Welcz Miklós

Szirénhangok a pest-budai fúziós front mögött

A pest-budai fúziós front mögött néhány hét óta gyanus átszoptosítások észlelhetők. A fúziós háborúság, mint mint méltóztatnak még emlékezni, két év előtt meglehetősen nagy zajos harci jeletekkel kezdődött. A fúzióutcában összpontosított néhány száz fúziós harcos legújabb abesszíniai divat szerint impozáns lándzsamelgetéssel és még impozánsabb fogcsattogtatással vonult el a négus előtt és a világháború kezdetére emlékeztető felkesedéssel kiáltotta: „Vesszen a budai autonómia!” A budai hitközség előljárósága, hála Istennek, azóta is igen jól érzi magát, a budai chevrat is szanálták a fúziósok holdbéli 70.000 pengős kamatmentes kölcsöne nélkül, sőt a budai hitközség már a fúziósok tékozló ígéreteit is kezdi megvalósítani: építik a lágymányosi templomot a lágymányosi vezérek kétségbeesett tiltakozása ellenére, akik szörnyen meg vannak ijedve, hogy ha a budai előljáróság véletlenül szavuknál fogna és őket ültetné a maga helyébe: — vérző orral folytatniok kellene a templomépítést, amit pedig egy pillanata sem gondoltak komolyan.

És folytatták rendületlenül a harci felvonulásokat a négus előtt minden páros szerdán és páratlan szombat este. Az eleinte sem túlságosan számos harcosok száma pedig egyre fogyatkozott, senki sem félt a farkastól és a megerősödött budai autonómisták már kezdték kényelmetlenül érezni magukat, hogy mindjobban elhalkult a farkasüvöltés, ami már valósággyal hozzátartozott az ebédutáni álmukhoz. Már meg is feledkezett min-

denki Pest-Budán, hogy valaha fúziósok is voltak a világon. A Sip-utca tanácstalanul állott: a négus a „végveszély” címén kinyitatta Menelik császár befallazott kincseit és kiadta a jelszót, hogy a négus mégis „a frontra fog menni...”

Most már tudjuk, hogy hogy akar a frontra menni? Dühös harcosait báránybőrbe öltözteti, a farkasüvöltés végkép elnémul és helyette szirénhangok csendülnek meg a nyugodalmas novemberi éjszakában. fuvalától és oboától kísérve. És előre küldik vala a papokat, hogy közvetítsenek békét a civakodó testvérek között. A „gazdasági együttműködés” szférának főtálalója már hetek óta bizalmasan tanácskozik a pesti Central-kávéház pincéjében. Mintegy 70 hívének küldött bizalmas meghívást, de alig tizen jelentkeztek a barátságos invitálásra. A Rákosi Szántó Dalával nyitotta meg a gyűlést, amelyen maga konstaltálta, a küllönböző beolvasszati módoszatok kudarcát, a megoldásnak tehát ezekután csak egyetlen útja lehet: a béke. Ezzel szemben a még mindig optimista, sőt utópista fúziósok a budai Tabán-kávéházban peturkodnak, amiért a Centralban eladják a fúziót. Az egyik fővezér, aki még mindig fanatikus hittel hivatkozik Alapos reménységeire, különösen méltatlankodik a gyengésig fitogtatása ellen, míg a másik Dembinszky harci taktikájában látja a biztos diadalt, annál is inkább, mert neki 5000 budai aláírása van, akik mindhalálig kitartanak a fúzió mellett. Igaz, hogy a két éves Pollák Lajika utólag visszavonta aláírását, de még mindig marad

Dr. Frenkel Bernát vallás-
tanár **zsidó nevelőintézete**

VI, Aréna út 84. Telefon 28-8-43. — Internátus a városligeti villanegyedben minden iskolatípus közelében fiuk és leányoknak. Leánytovábbképző 14 évesnél idősebbeknek, közművelődési és gyakorlati irányú tanfolyamok.

4999, — ami abszolút többséget jelent, pláne ha még azt is figyelembe vesszük, hogy a budai ösválasztó gyűlésen 3000-en is aligha fognak leszavazni.

Végre azonban a Peturok is belenyugodtak, hogy készülődjenek hát a papok a békeszerző útra, amelynek az lenne a formája, hogy a fűzősök, meg az autonómisták is delegáljanak 2-2 békebíró, azok választatnak maguknak elnököket és ítéletük legyen döntő és fellebbezhetetlen a budai kérdésben. Az autonómisták viszont azon a természetszerű állásponton vannak, hogy a budai meg a pesti hitközségeknek is megvannak a maguk hivatalos és felelős előjárói, akiknek nincsenek joguk, de kötelességük is vállalni a hitközségek legvitalisabb problémáinak közvetlen elintézését, az ösválasztók által delegált képviselőtestületekkel egyetértve. Ami más szóval annyit jelent, hogy mindig készek a festvéri békére, de csak a hivatali zöldsáttal mellett.

Az akcióról természetesen tudomást szerzett a budai hitközség autonómiáját védő párt is, amelynek elnöke, Gesztes Ferenc, alábbiakban nyilatkozott a „Zsidó Élet”-nek a fűzősök „béke-mozgalmáról”.

— Az utóbbi időben a pesti hitközség

vezetőségének ismét sürgős szüksége van a „békére”, mert a budai gazdasági-unifikáció exponensei nyakra-főre hívogatják megbeszélésekre a képviselőtestület tagjait és eddigi fűzős, illetve gazdasági megegyezések elveik felfüggesztése mellett békepárttá akarnak átalakulni, hogy híveink előtt tetszetősebb formába öntsék főrekvéseiket. Örömteli szívvel jelenthetjük ki, hogy közülünk senki sem ült fél emez újabb cselvetésüknek s a képviselőtestület tagjai továbbra is távol tartják magukat üléseikről és az eléjük terjesztett ívet közülünk senki alá nem írta, mert immár nemcsak a képviselőtestület, hanem úgyszólván a hitközség összes tagjai tudják, hogy az unifikációs mozgalomnak más célja nincs, mint a budai izr. hitközséget összes anyagát és eszményi javaival a Sip-utcai „Egyakarat”-nak átjatsznai.

— Ismerjük már ígéreteiket a Chevre szanálásától a lágymányosi templom építéséig és tisztán látható, hogy ők nem építeni és nem évszázados kultúránkat emelni, hanem Buda vagyonát Pestre áttolni s adófizető hittestvéreinket súlyos adókkal sanyargatni s a Sip utca vasalusaivá tenni akarják Buda már tisztán lát s átütő győzelmünk rövid idő kérdése!

Ez a legújabb, kegyeletstörté és gyűlöletes eljárás nekünk franciáknak egy anekdotát juttat eszünkbe, amely ugyan nem tegnapi keletű, de visszatükrözi a franciák toleráns, udvarias gondolkozásmódját.

Párizs érseke egy ízben meglátogatta Crémieux akkori igazságügyminisztert, ki tudvalevően zsidó volt és intervencióját kérte egy igen fontos, a katolikus egyházat érintő kérdés tekintetében.

— Monsigneur! — mondotta a miniszter — legfőbb óhajom az, hogy Önnek kedvébe járassak. Tanulmányozni fogom az ügyet és remélem, hogy az Ön meglegedésére fogom elintézhetni.

— Ah! miniszter úr — kiáltott fel az érsek, ha minden zsidó ilyen lenne!...

— Valóban — felelte a miniszter — ha én akkor ott lettem volna, én felmentettem volna Jézust.

— De akkor nem feszítették volna keresztre — mondá az érsek — nem született volna meg a kereszténység és én ma nem lennék Párizs érseke. (Le Journal.)

Stern Lipót rabbi.

A geri rabbi „szentségtörése“

Az arab lapok nagy erőfeszítéseket tesznek, hogy a geri rabbi emlékeztetése „szentségtörési” esetéből tökélet kövacsóljának a zsidók ellen. Ismeretes, hogy a geri rabbi Machpéla barlangjában tett látogatása alkalmával nyolc lépcsőt ment le a sír belseje felé, mert nem tudta, hogy csak hét lépcső mélységbe szabad nem mohamedánoknak leszállniok. Az arab lapok azt kívánják bizonyítani, hogy itt nem tévedésről, hanem az „arab jogokba való tudatos betörésről” van szó, mely csak bevezetője a zsidók arabellenes mozgalmának. A zsidó lapok igen helyesen óvakodnak attól, hogy erre az érteletlen vádra egyáltalában válaszoljanak. A napokban arab küldöttség jelent meg Hull vezértitkár-helyettesnél és emlékiratot nyújtott át, mely tiltakozik a „tülkapás” ellen.

Közben történt meg az a mostanában sokat emlegetett „municioéscempészési” zűfér, melyet az arab sajtó ugyancsak zsidóellenes igazgatásra használt fel. Annak ellenére, hogy már bebizonyosodott, hogy a zsidóknak a cempészett municióhoz semmi közük nem volt, miután ellenkezőleg, arab hadianyagszállítmányról volt szó Abesszínia részére, az arab lapok lehetetlen igazatást visznek végbe és azt állítják, hogy a zsidók hallatlan módon fel vannak fegyverezve és jelentős municióraktárai vannak, miért is a szükséges „önvédelmi” intézkedések megtételére szólítják fel a lakosságot.

Párizsi kaleidoszkop

Párizs, 1935. november
Sylvain Levi halála

Megint kődött egy kiváló hittestvérünk az élők sorából, tegnap este utolsót dobant Sylvain Levi szíve. Tanára volt a Collège de France-nak, elnöke a Felső Tanulmányok Egyetemének, ahol a vallástani fakultást vezette, úgyszintén az Ázsiai Társaságnak és az Alliance Israélite-nek. Vezéralakja a francia orientalizmusnak. A nemzetközi orientalista kongresszuson, melyet szeptemberben Rómában tartottak meg, még ő képviselte Franciaországot több tudós társával együtt és nagy talentumra és sok ízlésre valló beszédet mondott a francia delegáció nevében. Nagy tudományos tekintélyéhez csak erkölcsi tekintélye volt hasonlítható; mindenki meghajolt fejközt gondolkozásmódja, tiszta jelleme és nemes gesztusai előtt. Megtántoríthatatlan védője volt az igazságnak. Nagyszabású, igen értékes tudományos-irodalmi munkásságát fejtett ki. Érző, melegszívű ember volt, aki úgy, mint magánember mint az Alliance elnöke sok jót gyakorolt. Személyében olyan fiát veszti el Franciaország, aki az egész emberiség előtt di-

esőségére vált. Neve örökké felejthetetlen marad.

Az Egyház és a vallási türelmetlenség

„Ha a mi szent Anyaegyházunk, a római kath. Egyház az Úrhoz imádkozik is, hogy vegye le a sötét hályogot, mely elvakítja a zsidók szemét és világítsa meg égi Világosságával a zsidók szívét, megseri türethi, hogy keresztények sértegetésük és ártatlanul megtámadják kínozzák őket... Eppen ezért elrendeljük, hogy szigorúan járassék el azok ellen, akik ezen elvvel ellentétbe kerülnek.” Ez az apostoli irat nem ered mástól, mint IV. Miklós pápától, melyet 1291-ben, Rómában írt alá. Tehát pontosan 644 évvel a nürnbergi náci-kongresszus előtt, mely 1935-ben helyesnek minősíti a zsidók ellen a pápa által tiltott eljárást. Az Egyház történelme így bölcs és tanulságos olvasmányul szolgálhat. (Le Temps.)

Crémieux és a párisi érsek

A „Reich” kormányzói fáradszaktalanul folytatják zsidóellenes harcukat. A minap azt határozták el, hogy töröltetik a hősi halottak emléktábláiról az elesett zsidó katonák neveit.

„Völegények“ kerestetnek a jövő évi Szimchász Tórára

Általános érdeklődést keltett a „Zsidó Élet“ legutóbbi számának Szimchász Tóra riportja. Mindenfelé kommentálták Stern Samu elnöknek azt az elhatározását, hogy a régi tradíciók és a Dohány utcai főtemplom nagynevű főpapjainak mellőzésével magának ambicionálta a chászán Tóra tisztségét, amelyet eddig rendszerint a templomok lelki vezetői, de mindenesetre talmidjai és szombattartói töltöttek be.

A „Zsidó Élet“ közlése folytán támadt közéletű megnyugtatóra az egyik felekezeti lap is ankétot tartott arról a kérdéssel, vajjon kit illet meg a chászán Tóra tiszteje. Az egyik kitűnő hírű zsidó tanítványt, mely zsidó tudományosságáról ismert lelki vezetője arra az álláspontra helyezkedik, hogy a vagyonosabb zsidó hitestvérek jótékonyágának előmozdítására olyanoknak is fel lehet ajánlani a chászán-tisztségeket, akik e megtiszteltetés folytán hajlandóságot mutatnak méltó zsidó céloknak jelentős felajánlások (snođer) alakjában való támogatására. Anélkül, hogy vitába szállnának a

kétségkívül tudós rabbi véleményével, kénytelenek vagyunk fenntartani a „Zsidó Élet“ multkori számában kifejtett álláspontunkat, hogy a zsidó tudományokkal hozzáértően nem foglalkozó és főképp a szombatot és a rituális szabályokat nem tartó hitestvéreknek nem szabad felajánlani a chászán Tóratisztséget.

A Dohány utcai esetnek hír szerinti kedvező eredménye is mutatkozott: a pesti hívek körében tiszteletreméltó versengés indult meg, hogy jótékony adományaik ellenében biztosítsanak maguknak a jövő évi Szimchász Tóra ünnepre egy-egy völegényi „alije“-t. A jótékony-ságban való versengést magunk részéről is helyeseljük és ebből a szempontból nincs is kifogásunk az ellen, hogy „völegények kerestetnek...“ Nem tudjuk azonban helyeselni a valósága esetén azt az eljárást, hogy a jövő évi Szimchász Tórára szóló „chászán megválasztásokat“ már most előre eszkomptáltatják. Talán csak nem a közelgő hitközségi választások alkalmából, amelynek költségeire magyarányú gyűjtő akció indult?!...

A választási készülődések hullámverései

A Pesti Izr. Hitközség ösválasztásának előkészületei most már annyira a harc jegyében bontakoznak ki, hogy a kormánypárt is jónak látta rozsdás fringiját elővenni és támadó pózba helyezkedni. A hatalom boldog birtokosa, a „beati possidentes“, eddig csak apróbb kis híreस्कéket eregettek fel a választással kapcsolatban, míg a „Sip-utcai Legyező“ legújabb száma már hosszabb választási cikkel szolgál olvasóinak. Általában az egész lap erősen be van már állítva a választásra és a direkt választási cikken kívül más cikkek is a harci kedv fokozására szolgálnak. Hogy ezek a cikkek hemzseghetnek a kétes értékű állításokkal, hogy a legvakmerőbb kitalálások és ferdtések egymást kergetik bennük, ezen senki sem fog csodálkozni, aki a kancellária, meg a „Legyező“ mentalitását ismeri. Itt van mindenekelőtt Boschán Arthurnak, a kőbányai hitközség főnök kultúrájú, európai szellemű és magas moralitású elnökének a „nyilatkozata“. Mi azt írtuk lapunk legutóbbi számában, hogy a kőbányai hitközség elnökségétől azért válik meg, mert elkedvetlenedett a pesti és a kőbányai hitközség között ki-

erőszakolva létesített gazdasági együttműködéstől és annak máris mutakozó káros következményeitől. A Legyezőben közzétett „nyilatkozat“ cáfolja (?) ezt a hírlinket. Legyen elég erre a „cáfolatra“ csak annyit megjegyeznünk, hogy a kőbányai hitközség kitűnő elnöke kifejezetten kijelentette a telefonos interjúolónak, hogy egyáltalán nem hajlandó cáfolni a „Zsidó Élet“ cikkének állításait. Ime, a tül oldal erkölce! Erre több szót nem is kell vesztegetnünk. A választók többet értenek ebből, mintha akármilyen hosszasan magyaruloznók.

Egyébként a kitűnő „Legyező“ a választási harc hevében alaposan nekiereskedik a koholmányok gyártásának. Ime a második számú dicséretes példány — egy és ugyanazon számban! Ez a mese Vázsonyi Jánosról szól. Azt regéli a „Legyező“ választási cikke, hogy a Terézváros a választások kérdésével foglalkozván, „a körzeti ülés egyhangúan kimondta, hogy Stern Samu elnök és a jelenlegi előjáróság munkássága olyan nagyjelentőségű, a hitközségre nézve, hogy a magyar zsidóság érdekében foglal állást amellett, hogy a vezetést újból Stern el-

nök kezébe legyen letéve“ stb. A felszólalók között Vázsonyi János nevét említik és úgy állítja be a dolgot, mintha az a bizonyos „egyhangú“ határozat az ő hozzájárulásával is született volna meg. Kifejezetten „körzeti ülésről“ lévén szó, egyetlen szót se vesztegetnénk az egész ügyre, hiszen ismerjük a Führer világ-hírű új körzeti szabályait, a körzet elnökét és vezetőit a Führer nevezi ki és mozdíthatja el, — ez mindent megmond, mullassanak az urak kedvükre, és üdvözüljön a Führer saját körzeti szabályzata szerint. Bennünket inkább azok a terézvárosi hitestvéreink érdekelnek, akiket meg sem hívtak és akik így el sem mehettek, hogy kiabrándítsák őket abból a balhítükből, mintha Stern Samu elnökségéért lelkesednék Vázsonyi Vilmos zsidósága. A „házi bizalmat“ szereplési ambíció szállította cadeau-ként a hitközség elnökének (költségszámla mellékelve), de megjelent a házi ülésen a hitközség egy szeretreméltó előjáróság is, aki hosszú élet derék munkájával szerzett ott egyéni népszerűséget. Viszont nem volt ott a Terézváros zsidóságának túlnyomóan nagy része, amely egyáltalán nem viseltetik bizalommal a Führer és hitközségi rendszere iránt. Ami pedig Vázsonyi János személyének célzatos beállítását illeti, Vázsonyi János tudunkkal nem vett részt semmiféle bizalmi szavazatban.

A koholt hírek ugyanezen kategóriájába esik az a látnoki kijelentés is, hogy ezen a választáson „nem lesz számottevő ellenzék“. Nem lesz? Hát hallott már valaha valamit a Sip-utca a struccmadárról, amely a homokba dugja a fejét a sivatag számum-szele elől?! Nos, a választási harc számumszele elől hiába dugják homokba fejüket, ez a vihar le fogja sodorni őket a közéleti szereplés színpadjáról. Nézzenek csak körül az egyes körzetekben. Csodákat fognak tapasztalni. Az elkeseredés úgy tombol és úgy viharzik, hogy ez ellen nem fogja megvédeni őket sem az elnökek és előjáróknak addressált hűségnyilatkozata, sem a hűségfogadalom, hogy ő küldte Führerinket a hitközség élére és amelynek ezt a kegyet a pesti zsidóság nem is tudja eléggé meghálálni.

De a választási cikknek mégis legmulatságosabb része a cionisták állásfoglalása elleni handabandázás. Fel van háborodva azon, hogy a cionisták mennek a hitközségi választások iránt is érdeklődni. Azt kívánja tőlük, hogy ők csak a Palesztina munkával törődjenek, a hitközség dolgaival szemben pedig: hands off. A jámbor olvasók persze nem tudják, hogy a Sip-utcában nem így gondolkodtak mindig a kérdéssről. Amíg azt hitték t. i. hogy el tudják velük fogadtatni együttműködési ajánlatukat és néhány

képviselőtestületi tagságért meg tudják venni támogatásukat és voksaikat, addig biztatgatták, sőt csábították is őket, hogy tessék csak beljebb kerülni, tessék kérem részt venni a választásban. Amikor aztán a szíves invitálás kétes értékű megtiszteltetését a cionisták elhárították maguktól és a saját lovaikat fogták be a választási harc szekerébe, akkor egyszerre csak úgy látták a Führerék helyesnek, ha a cionisták békében hagyják a hitközségi ügyeket és főképp a választástól tartják magukat távol. Mert hát a Führer, a választásszakértő előjáró és az Egyakarat — van-e ki e triászt nem ismeri?!! — „ma a magyar zsidóság nehéznapiiban minden igyekezetükkel azon vannak, hogy belső háborúságok ne zavarják meg a felekezet békéjét” — meg hogy „a különböző felfogású zsidó pártok között most ne legyenek villongások és veszekedések, hanem teljes egységben igyekezzünk szolgálni a magyar zsidóság ügyét.” Ezt ők persze úgy értik, hogy aki pedig ellenzéki gondolkodású és nem esküszik a nagy triászra, az a nagy s szent egyetértés nevében vagy tűnjék el az élet színpadjáról, vagy pedig hódoljon bel! Hogy menyire csak a nagy egység és a villongások, egyenetlenségek elkerülése lebeg az ő szemük előtt, legyen szabad ennek illusztrálására csak a cionisták ellen való állandó és folyton ismétlődő támadásaikra, a Buda elleni harcra, a minden önállóan gondolkodó egyéni felfogású zsidó polgár elleni terrorisztikus fellépéseikre, hatalmi túlkapásaikra stb. utalni. Ami ezután a cionisták új hitközségi pártja, a „Zsidó Néppárt” nevének kikezdesét illeti — az gyermekes okvetlenkedésnél egyéneknem minősíthető. Hogy pedig programjuk követeléseit a fűhreri kormányzat már megvalósította, sőt azokon jóval túl is ment volna, — ez a triász részéről már megszokott szerény dicsékvés. Hogy ez a program nem túlzott cionista program, ez csak az új párt vezetőinek okosságát, céltudatosságát és kitünő politikai érzékét dicséri. Mi a magunk részéről persze örömmel üdvözöljük az új párt megalakulását és biztosra vesszük, hogy a nagy küzdelemben a többi ellenzéki tényezővel együtt fogják a becstelletes törekvések, az igaz zsidó kultúra és sértetlen zsidó morál sikerét kiverekedni.

A magunk részéről csak néhány kritikai megjegyzéssel egészítjük ki a Zsidó Néppárt választási programjáról vallott s egyébként minden tekintetben elismerő és megbecsülő véleményünket. Nem hallgathatjuk el, hogy sok részletben általánosságban mozgó és nem elég gyakorlati. Jól esett volna egy kidolgozott kultur- és szociálpolitikai, egy részletes pénzügyi s

gazdaságpolitikai, továbbá a hitközségi igazgatás korszerű reformjára vonatkozó teljes tervezetet is olvasni ebben a programban. Mert a választók ma már nem elégszenek meg a jelszószerű rövidséggel. Mindenki részletes programot, főképp pedig igen jelentős újításokat vár. Megnyugtathatjuk a Sip-utacát, hogy igen rövid időn belül szolgál a hitközségi ellenzék ilyen részletesebb programmal is.

A kerületi és körzeti mozgalmak mind szélesebb és szélesebb körökben gyűrűznek tovább. Rendkívüli lelkesedéssel fogadják mindenfelé minden ellenzéki megmozdulás híreit. A tömörülések, a jelentkezések, a tárgyalások szakadatlanul és egyre növekvő arányban folynak. Megállapíthatjuk, hogy az ellenzéki kedvet a kormánypárt felől jövő hírek, a mostani vezetőséggel szemben tanúsított szinte szolgálai és kritikátlan, émeleyítően hízegő és szervilis magatartás csak fokozza. A jelek mind amellet szólnak, hogy ez a választás emlékezetes lesz a magyar zsidóság történetében és remélhetőleg egy jobb, tisztultabb felfogású új korszak kezdetét fogja megnyitni.

Horn Ede halálának 60 éves fordulójára

Szombaton volt hatvan éve, hogy Horn Ede államtitkár, a legkiválóbb magyar közgazdák egyike elhunyt. Ifjú korában a Honi Izraeliták között Magyar Nyelvet terjesztő pesti egyetel vezetőinek egyike és a pesti magyar izraelita központi reformegyletnek lelkesze volt. Vasárnap kegyeletes ünnepet rendezett a kerepesi temetőben az Ezsajás Vallásos Társaság, melynek koszorúját Neugroschel Lajos igazgató helyezte a sírra, a következő beszéd kíséretében:

— Hatvan évvel ezelőt, 1975. november 2-án halt meg 50 éves korában, teremto erejének teljességében Horn Ede, a kereskedelemügyi minisztérium államtitkára, Tisza Kálmán kormányának közgazdasági szakértője. Kegyelettel emlékezünk meg róla, mint a magyarság és a zsidóság egyik ragyogó tehetségéről, szellemi kiválóságáról, jellembeli nagyságáról. Széduletes az a tágasság, amely rövid élete munkáját jellemezte és amely nevével Magyarország legnemesebb korszakának krónikájába bevészte. Húsz éves korában jött Pestre, alapos theológiai tudás és világi műveltség birtokában, megbecsült újságírói tevékenység után. A vallásos türelmetlenség, a vakbuzgó sötéttség üzte szülőföldjéről ide, hogy a világosság fátykáját tartsa magasra a magyar zsidók között, a szabadság, mű-

veltség, magyarság, vallásos haladás fátykáját. Néhány jeles intellektuellel együtt megalakítja és jórészen vezeti a magyarító egyesületet. És 1848-ban első lelkesze lett a pesti magyar izraelita középponti reformegyletnek. Írásban és szóban a zsidóság örökérvényű tanait hirdette és emellet a magyar szabadság eszméiert apostolkodva, tölti be papi hivatását, amely mellet újságírói tolla sem pihen. Amikor Windischgrätz elfoglalja Pestet, Klapkához Komáromba megy, aki tábori lelkesze nevezi ki. A szabadság ügyének elbukása után Németországba menekül, ahol Lipésében közgazdasági és filozófiai tanulmányokat folytat, megírja a zsidók részvételének történetét a szabadságharcban, értékezik Spinóza államelméletéről, majd Jósika hívására Brüsszelbe megy statisztikai munkákon dolgozva és végül, mint a Journal des Debats közgazdasági rovat vezetője Párizsba költözik, ahol a magyar emigráció szóvivője, Kossuth bizalmasa és a magyarság igazának rettenthetetlen és fáradhatatlan propagátora lett. A közgazdasági munkáknak hosszú sorozata kora közgazdaszalmak legelső rózába íktatja és egyike volt az elsőnek Franciaországban, aki a fogyasztási és hitelszövetkezetek megteremtésén fáradozott. Törhetetlen liberalizmusa és emberszeretete készítették ebbe az irányba, az önségely irányába, az állami mindenhatóság ellen. Ez volt hazatérte után megvalósítandó programjának lényeges pontja.

A kiegyezés után hazajön. Pozsony, majd Vágújhely küldi a képviselőházba, ahol a balközéphez csatlakozik és csakhamar szerkeszti e párt németnyelvű lapját, a Neues Pester Lloydot, amely ikerlapja volt Jókai Honjának.

A magyar képviselőházban minden közgazdasági kérdésben, különösen pedig az állampénzügyek rendezésének kérdésében döntő szava volt és mikor 1875-ben Tisza Kálmán kormányt alakított, a király Kossuth volt párizsi sajtófonóket nevezi ki kereskedelemügyi államtitkárnak. Reá várt az Ausztriával való első gazdasági kiegyezés megoldása, de a halál megakadályozta e munka elvégzésében.

Ha az intenció tisztasága, a felkészültség komolysága, az akarat szilárdsága állapítja meg az ember értékét, kevés ember termelt nagyobb értékeket, mint Horn Ede, akinek sírhantjára a reformegylet szellemi utódjának, az Ezsajás Vallásos Társaságának koszorúját teszem le kegyeletes hódolattal.

A kegyeletes ünnepe Isten uralmát dicsőítő imával (Kaddis) ért végt.

Ha én volnék a négus . . .

— Beszélgetés —

Személyek: 1. A természetes részvénytársasági igazgató — 2. A fakó-képű, állástalan tanár)

— Nem tudom az Ön gondolatmenetét követni, kedves Direktor úr. Először is nem értem, mit akarnak folyton azzal a bizonyos „egységgel”? Egyre emlegetik, anélkül, hogy csak egy szóval is elárulnák, miféle „egység” az, amit a lelkiismeretes zsidónak nem szabad veszélyeztetnie. Miben legyünk hát „egységesek”?

— Ezt csak nem kell Önnek megmagyaráznom?! Azt mindenki tudja és belátja, hogy a zsidóság mai világhelyezete sem itthon, sem künn nem engedi meg azt a luxust, hogy a kebelében elmentétek támadjanak és hogy zsidó a zsidóval szembe forduljon. Nem elég, hogy annyi ellenség ront ránk és fenyegeti létünket, még önmagunkat is mardossuk? És ha igaz az, hogy egységben van az erő, akkor éppen annyira igaz az is, hogy a széthúzás pedig elerőtlenedésre és bukásra vezet.

— Szép, szép, de hát el tudja képzeli, hogy ilyen pusztá kenetteljes biztatásokra megszűnik az ellentét pl. neológia és orthodoxia között, cionizmus és anticionizmus között, konzervatív és liberális vagy reform-zsidóság között és a többi? Nyilvánvaló, hogy ezt maguk sem hiszik, mert nem is hiszik. De ravaszul elhallgatják, hogy „egység” alatt tulajdonképpen mást értenek. Elhallgatják, hogy itt nem a vallásos világnézet egységéről, nem is egy morális egységről, és nem a zsidóság egyik legnagyobb világpolitikai kérdésében, a nemzetiségi kérdésében elfoglalt álláspont egységéről stb. van szó. hanem pusztán és kizárólag arról, hogy a pesti hitközségi választások előtt állván, ne akadjon más elnökjelöltről még csak tudni sem, mint egyesgyedül a mostani Führerről. Egyszerű parasztfogás ez, semmi más. Nagy veszélyek rénképeit vázolják fel az emberek vibráló tekintete előtt, célozgatnak a horogkereszt és nyilas-meg kaszárkereszt benső kapcsolatára, a közöttük fennálló szellemi és gyűlölettel közösségre, a veszély egyre akuttabbá válására stb., és hogy ez ellen az egyetlen biztos védelem, az egyetlen biztos hatású elhárító akció, ha a pesti zsidóság, mint egy ember választja meg újra a hitközség elnökévé Stern Samut. Nem muszáj mindenkinek leszavazni, de aki szavaz, az ne szavazzon másra, csak őrá. *Ezt az egységet értik maguk, ugye, ha nem is mondják ilyen világosan?!*

— Hát most beszéljünk nyíltan? Tud Ön alkalmasabb embert? Először is nem lehet letagadni, hogy nem volt még a pesti hitközségnek olyan elnöke, aki annyit tett volna, aki olyan eredményeket ért volna el, mint ő. Rendbehozta a financiákat, megteremtette az évtizedek óta elavult zsidó alkotmány helyébe az új alkotmányt, új templomokat épített, megszervezte a körzeteket és tudj' Isten, mi mindent csinált még, aminek talán a tizedrészt sem végezte volna el más, mert nem tudok még valakit, aki annyi időt és ideget akart és tudott volna szentelni a hitközség ügyeinek, mint ő. És még valamit, ami szintén nem utolsó dolog, olyan fegyelmet teremtett és tart fenn a hitközségben, amelyen még sohasem volt.

— Ez az egész? Őszintén megvallva, nem vagyok megelégedve. Olyan gyöngye ellenfélnek tart engem Direktor úr, hogy elegendőnek véli, ha ennyivel volna fel ellenem?! Vegyük csak sorra. „Rendbehozta a financiákat”. Hogyan, mivel? Új bevételi forrásokat nyitott talán? Én azt tudom, hogy az adókievítés igazságtalanságait fenntartotta ugyan, de annál kegyetlenebb volt a behajtásban a kisemberekkel szemben. A transzferálás sem volt kizárva. Én azt tudom, hogy redukálta a tisztviselők fizetéseit — persze legérzékenyebben a kistisztviselőket. Én azt tudom, hogy megszüntetett iskolákat, elbocsátott tanárokat. Hogy majdnem teljesen megszüntette a kórház ingyenességét. (Hiába beszélnek pár filérről, a kereset s kenyérméltó családok az síncs!) — majdnem teljesen megszüntette a tanítás ingyenességét, ellenben felemelte a tandíjakat. Én azt tudom, hogy a szegény embert, ha ragaszkodik a baromfi rituális vágatásához, megbüntette, ha a nagyünepeken templomban akart imádkozni, azt ingyen nem tehetette, stb. Azt

is mondta kedves Direktor úr, hogy új alkotmányt is adott Führerünk a zsidóságnak. Hát azt adott! De máris belevásott papjaink lelkiismereti szabadsága, a kis vidéki hitközségek anyagi önállósága és ereje és belesorbult a zsidóság egysége is. Mert ha valaki és valami megbontotta a zsidóság egységét, az a Führer és az ő fűherri politikája volt. (Gondoljunk csak a budai esetre!) Papjaink és vidéki hitközségi elnökeink tiltakozó cikkei és nyilatkozatai a legbeszédeesebb bizonyítékai ennek. No aztán szólt Ön még az ő idő-és idegáldozatairól is. Hogy nincs még valaki, aki annyi időt és ideget tudna áldozni a hitközségi ügyeknek! Hát ezt honnan tudja? Erről is leszavaztatott már mindenkit?! Ilyen legendákkal akarják az embereket elkábítani? A négus és a különféle rasok tekintélyét támasztgatják alá ilyenféle legendákkal. A mi négusunknak is erre van szüksége? Akkor nem valami jól állhat az ügye. Egyébként tudnék neki egy jó tanácsot szolgálni, ha sokallja az időt, amit a hitközségnek áldoz. Bizonyára ő is vallja, hogy az idő pénz. Hát helyettesítse be az időt pénzzel. Spóroljon az idővel és áldozzon a hitközségre — idő helyett több pénzt — a magából. Ami pedig az idegeket illeti, ezzel is spórolhat, ha egy kicsit több szívet visz bele tevékenységébe. Hát így nézünk ki nappali világlátásban, a mi négusunk diadalmas és dicső szereplésének „sikerei és érdemei”. Így redukálódnak azok a pozitívumok, amiket Ön felsorolt. Hát még ha én most a negatívumokat mondanám el! De ezekre máskor is kerülhet a sor, én most inkább a módszerről szeretnék beszélni, ahogy ezt a választást felülről irányítják.

— No, nem hiszem, hogy ezt a tanár úr jobban értené nálunk. Biztosíthatom, hogy ebben nem fognak hibázni.

— Már is súlyos hibákat követtek el. Hol van a józtlenség, hol van az európaiasság és hol van a korrektség iránti érzékenység, amikor a választás irányítására kiküldött bizottságba olyan embereket küldenek ki, akik igazán nem érezhetik magukat függetleneknek és amikor ettől a bizottságtól a fogadalmat éppen az a férfiú veszi ki, akinek személye a választási harc középpontjában áll? Nén négusi módszer ez?! Ha én az ő helyében volnék, és ha úgy meg volnék győződve a magam elhivatottságáról és át volnék hatva sors-küldöttségetől, akkor én a választást bizony teljesen szabadjára hagynám. Szavazzon mindenki úgy, ahogy akar. Alakuljon ki a többség az emberek lelki-

TAUBER

PENZIÓ ÉS ÉTTEREM
A B B A Z I A

Elsőrendű orth. kóser
konyha. Szobák minden
komforttal, teljes penzió-
val olcsó árban!

Prospektust küldünk!
TELEFON ABBAZIA 376.

ismerete szerint. Én nem befolyásolnám a választást és még kevésbé irányítanám. Ugy érzem, hogy minden más, erkölcsi és igazsági tekinteten felül elsősorban a magyar zsidóság politikai érdekében kellene ettől tartózkodni. *A magyar zsidóságnak az országos törvények előtti egyenlőségét nem követelhetjük, nincs meg rá az erkölcsi alapunk, ha magunk is különbséget teszünk a polgári jogok tekintetében zsidó és zsidó között, ha nem szavazhat mindenki és nem lelkiismerete szerint, ha a befolyásolásoktól való mentesség nincsen teljesen biztosítva.* Vonja be a mi négusunk a kémeit, akikről egyszer büszkén vallotta, hogy „*az én kémeim mindenütt ott vannak*”, és ha olyan biztos a dolgában, hát nézzen szembe a pesti zsidósággal. Vagy talán éppen ez az, amihez nincs bátorsága?

— Ezt a témát, kedves tanár úr, most úgysem meríthetjük ki, folytassuk máskor.

— Szívesen, nekem úgyis még nagyon sok mondanivalóm van.

SPECTATOR

A szidra margójára Lech-löchó

Irta: **Dr. Rubinstein Mátyás**
szekszárdi főrabbi

„Váavoröché mövorchéché umökál-léché óor vönivöröché böché kol mispö-chósz hoádómó. — És megáldom azokat, akik téged áldanak, és aki téged átkoz, megátkozom azt, és megáldatnak tebened a föld minden nemzetségei.”

Vizsgáljuk, mennyire vált be ez az ígéret. Az Örökkévaló ismerete a tudatunkban a Szinajtól kelteződik. Azonban már előbb ismerete volt Izraelnek az Örökkévalóról. „Vöheemin básém” — mondja az ige Ábrahámról: „Hit az Örökkévalónak”. De még korábban találkozzunk a Tórában az Örökkévaló ismeretével, Noáchal kapcsolatban: „Esz hoelóhim hisz-hállách Noách — Istennel jár vala Noách” S még korábban a Tóra első ígében: „Börésisz boró előhim. — Kezdetben teremtetten Isten stb.” Az tünik ki ebből, hogy mint Teremtőt már a Szinaj előtt ismerte Izrael az Örökkévalót. (Ezzel megdől Ibn-Ezra kérdése, hogy Szinajnál miért mint megváltó Isten s nem mint teremtetten Isten jelentette ki magát az Örökkévaló. Mint Teremtő már ismeretes volt.)

Látjuk tehát ebből is, hogy már ősidőben volt istenismerete Izraelnek, — de éppen a Bibliából tudjuk azt is, hogy nemcsak Izraelnek volt istenismerete, ha-

nam más népeknek is, hogy az istenismeret el volt terjedve az egész földön. Hogy miként lobbant fel az istenismeret az ember lelkében, annak okait, motívumait itt nem kereshetjük. Csak annak megállapítása tartozik ide, hogy volt istenismeret az egész földön, hogy nem volt nép istenismeret nélkül. És ezeknek az istenismereteknek erdejéből édig kimagasló volt Izrael istenismerete. Milyen fonák, milyen elfajulásokkal teljesek voltak am azok az istenismeretek! Nem kell egyébre rámutatni, csak a föníciaiak Mólochjára, akinek kitízestett karjaira rátették a szülők áldozatul gyermekeiket, az undorteljes Baál-Pöörá, az emberáldozattal magát imádatot görög Artemis, Ares s Minotaurusra. Kegyetlen, alant-

járó, gyermekes volt valamennyi ókori népek istenismerete.

Ég s föld ezekhez képest Izrael istenismerete. Izrael istenismerete mélyen filozófikus, emberszeretettel ékes, erkölcsiességgel koronázott, az embert az etika csúcsára fölemelő.

Ha a többi ókori népek közül akármelyiknek istenismerete diadalmaskodik, el sem képzelhető, milyen primitív értelmi, erkölcsi állapotban leledzenék ma is az emberiség. Izrael odaemelte az emberiséget, ahol ma áll, Izrael áldást hozott a világra. Éppen az újonnan alakult, gyűlöletet lehellő államok háttéréből ítélhetjük meg igaz értéke szerint Izrael istenismeretének az emberi társadalmakra kiható jelentőségét.

„Sagt die Gemore . . .”

A háború utáni években Reichenhallban, a híres Bermann Hotelnek sochétja volt reb Zalmen Richter. A megboldogult beledi rabbinak, — Joel Fell-nemek z. c. l. — volt tanítványa. A fűrdővendégek között volt a németországi Marburg tekintélyes rabbija is, dr. Cohn családjával együtt. A rabbi felkérte reb Zalment, foglalkozék fiaival, nehogy elmaradjon talmudi tanulmányaiiban. Meg is kezdék a tanulást. A heti szidra után következett a napi gemóre adag. A beledi jesiva hangja után kissé szokatlan reb Zalmen számára a „Sagt die Gemore” és „Fragt die Gemore”, de egy két napig elhallgatta. Végre a harmadik napon kitör belőle: die Gemore ist kein Sack und kein Frack: sagt die Gemore und fragt die Gemore . . .

Az Izr. Tanító Egyesület nemrégiben elhunyt titkárától, Pintér Igáctól hallottam az alábbi kis dolgot. Akkoriban, amikor elrendelte a kultusz-ministerium, hogy a rabbinak legalább négy középiskoláról kell bizonyítvánnyal bírnok, sok rabbinak kellett vizsgázn. Egy-egy tanár összegyűjtött vagy 30 tanítványt, párhetes kurzus után vitte őket vizsgázn. A magániskolák bombázleteket csináltak. Az egyik ilyen iskolában folyik a vizsga. Az elnök nagyon jóindulatú, idősebb úr, ki sajnálya az előtte ígülő, összfürtü vizsgázót, hogy megkönnyítse helyzetét, németül teszi fel a földrajzból kérdését: „Nennen Sie mir eine schöne europische Stadt”. Végigsimítja a kérdésett szakkállt s a gemóre nigenjában kifinomult hangján elgondolkodva mondja: E schene Stadt in Europa . . . E schene grajsze Khile . . . Jobbja ökolbe szorul,

csak a hüvelykujja mered felfelé, miközben hátrafelé bökvé adja meg a feleletet: daj, Páks . . .

A hetvenes években egy máramarosi zsidó költözött Pestre. Rövidesen kéreje akadt a lányának, mire az eljegyzést Szukoth chalemajdjára ki is tűzték. A vőlegényjelölt és rokonainak érkezését várták. A mi zsidónknak nincs Pesten atyafisága, kiket meghívhatott volna, hogy az eljegyzési szerződés irásánál az ő részéről is legyen valaki, meghívott két böchert. A templomban látta őket, a tanuláznál is találkozott már velük. A tnoim levelet kiállították, a tányért is eltörték, testi táplálékban is volt részük, most már rákerült a sor a lekiekre is. Ben-Tórák útker körül az asztalt, így egyik a másika után emelkedett fel egy kis dívré Tajrónt mondan. A böcherok 16-17 évesek voltak, de őket is mechabedolták. Felemelkedte az egyik, ki 10-15 évvel később Pest egyik közismert dájonja lett. „E feinen Majach hat er” — bólogattak hallgatói. Már tán félórája beszél és ha ekkor befejezi a skajachok mellett még kezét is megszorogatták volna, de ő tovább beszélt. További mondkája miat majdnem verés lett az osztályrésze, csak távsának kimagyarázó szava mentették meg kinos helyzetéből. Ugyanis a következő befejezést csinál: „Wenn aner e Sidach macht nemt er die Kale, weil sie sên ist, aber sie hat szach Mischpoche. Aber daj kem ma niksz smüenzen fun senheit, fun Geld, ind fun Mejüchesz. Daj nimmt der ormer Choszen ind sagt ze Chalifosi, ze Kaporoszi und slogt Kepore herim . . .

RICHTER ARTUR

HIREK

NAPTÁRO

November 9, szombat. — Chesvan 13 (Hetiszakasz: Lechlócho, haftora: Lomo szómár, Jes. 40. f. 28. v. 41. f. 1-16, szombat kimen.: 5.03). — nov. 10, vasárnap — Chesvan 14, — nov. 11, hétfő — Chesvan 15, — nov. 12, kedd — Chesvan 16, — nov. 13, szerda — Chesvan 17, nov. 14, csütörtök. — Chesvan 18, nov. 15, péntek. Chesvan 19. (szombat bejöv.: 4. 10.)

— Waldapfel János meghalt. Fájdalmas vesztése érte a tudományt és a magyar zsidóságot. Dr. Waldapfel János professzor, a pedagógia, a gyakorlati tanárképzés egyik legelső mestere, rövid szenvedés után kedden este elhunyt 69 éves korában. Dr. Kármán Mórral együtt ő vetette meg alapját a modern magyar pedagógiai tudománynak. Mánfél évtizedig tanított a Budapesti Gyakorló Gimnáziumban, majd a Tanárképző Intézet tanárává nevezték ki, ahol szintén ugyanannyi ideig működött és generációkat nevelt. Egész sereg tudományos munkát írt, amelyek fenntartják nevét az utódok számára. A zsidó oktatásügynek fanatikus előmozdítója volt. Csütörtökön délután 4 órakor temették mély részvét mellett a rákoskeresztúri zsidó temetőbe.

— Az Izr. Tanügyi Értesítő 60 esztendő. November havában érte el az Orsz. Izr. Tanítóegyesület kitűnően szerkesztett hivatalos orgánuma hatvanadik évét. Ez a hat évtized a magyar zsidó tanítószolgálat jogvédelmének útját jelöli meg. Küzdelmekben telt el működése, sikerek bizonyítják, hogy becsülettel töltötte be kötelességét. Elősegítette a zsidó iskolák felállítását, a tanítószolgálat pedagógiai művelődését, az önképzést, irányt mutatott a magyar zsidó tanító különleges hivatásának. Nagy érdeme van a német tanítási nyelv kiküszöbölésében is, valamint a zsidó vallásoktatás elmélyítésében. Kollegiális szeretettel üdvözljük az Izr. Tanügyi Értesítőt multjának határjelzőjén és hisszük, hogy nem lankadó buzgalommal fog tovább működni nagyszerű hivatásában.

— Edmond Rotschild báró járzejtija. Párisból jelentik, hogy a francia zsidóság kegyelettel ülte meg néhai Rotschild Edmond báró halála utáni első évfordulót. Palesztinai jelentések szerint az évfordulón ott is emléktiszteletet és ünnepélyeket rendeztek mindenfelé és különösen az elhunyt által alapított kolóniákon.

— A Hitközségi Zsidó Néppárt, mely a pesti zsidó tömegek eddig nem látott hatalmas méretű megmozdulása a Pesti Izr. Hitközség közelgő választásaira, első

nyilvános taggyűlését f. hó 10-én, vasárnap délelőtt fél 11 órakor tartja a Rádius moziban. Felszólalnak: dr. Miklós Gyula, dr. Lantos Tivadar, Kudelka Sándorné, dr. Rajka Ödön, dr. Kahan Nilson és dr. Fried Frigyes.

— A MIEFHOE Pécs-dunántúli Csoportjának tisztújító közgyűlése. Okt. 27. napján tartotta meg Pécsen a pécsi izr. hitközség dísztermében a MIEFHOE Pécs-dunántúli Csoportja tisztújító közgyűlését. A gyűlésen képviseltette magát a Pécsi Izr. Hitközség egyházi és világi vezetőségén kívül az összes pécsi zsidó egyesületek. A közgyűlést dr. Reichenfeld László, az egyesület lelépő elnöke nyitotta meg, majd Singer Imre főtitkár olvasta fel jelentését, beszédes adatokkal tárva a megjelentek elé az egyesület küzdelmes, de eredményekben mégis gazdag munkásságát. Wirth Ferenc főpénztárosi beszámolójában az egyesület nehéz pénzügyi viszonyairól és súlyos anyagi küzdelmeiről tájékoztatta a megjelenteket. A közgyűlés lelkesen ünnepelte a lelépő tisztikart és dr. Reichenfeld László volt elnököt buzgó munkássága elismerésül örökös tagjává választotta. Az egyhangú tisztújítás során elnök lett dr. Junger Mihály, alelnök Biró Julianna és Spitz Gábor, főtitkár Singer Imre, főpénztáros Gál László, főellenőr Wirth Ferenc, főjegyző Perényi Tibor, főkönyvtáros Neumann Dezső, titkárok Dreissiger Imre és Teszler László, pénztáros Polgár Ferenc, ellenőr Orbán László. Dr. Junger Mihály elnök nagyszabású székfoglalót mondott és értékes programot adott. Dr. Wallenstein Zoltán főrabbi nemesveretű beszédében köszöntötte az új elnököt és tisztikart és kérte őket, hogy az ösök iránti tisztelet missziójára ügyeljenek, majd dr. Greiner József, a hitközség alelnöke, komoly, az ifjúság iránt aggódó igaz szeretettel áthatott szavakban szólta a közgyűléshez és biztositotta a zsidó hitközség nemes és értékes támogatását a MIEFHOE részére.

— Görögországban tilos az antiszemitaizmus. Athénból jelentik, hogy egy új törvény szigorú büntetéssel sújtja a politikai és vallási igazságokat. Ennek folytán az antiszemita propaganda a jövőben tilos Görögországban.

— Mikor fűrődhetnek a düsseldorfi zsidók. Düsseldorfi polgármestere rögtön hatállyal elrendelte, hogy a városi uszodákban és fűrődökben a zsidók nem kívánatosak. Zsidók csak minden kedden a Münster utcai uszodában fűrődhetnek.

— Zsidó irodalmi tanszék egy amerikai egyetemen. New-Yorkból jelentik, hogy a providencei Brown-egyetemen a modern jiddis és héber irodalom számára új tanszéket állítottak.

— Svéd, dán, norvég és finn rabbik gyűlése. Stockholmból jelentik, hogy november első napjaiban tartották meg ott a svéd, dán, norvég és finn rabbik konferenciáját. A tanácskozásokon a skandináviai zsidóság aktuális kérdéseit beszéltek meg.

— Palesztina-szeminarium. November 17-től kezdődőleg vasárnap délelőttönként Palesztina-szeminariumot tartanak a cionisták helyiségének Herzl-termeiben (Andrássy út 67.) Nov. 17-én, vasárnap délelőtt Elek Szilárd nyitja meg az előadások sorozatát „Palesztina földje és népe” címen.

— Lovag Schweitzer Ede síremléke. A Pesti Chevra Kadisa kegyeletes elhatározással méltó síremlékkel jelölte meg néhai Lovag Schweitzer Ede altábornagynak a rákoskeresztúri zsidó temetőben levő díszsírhelyét és november 3-án, vasárnap délelőtt avatta fel ünnepélyes külsőségek között. Az avatáson megjelentek a chevra vezetőségén kívüli a fővárosi zsidó intézmények kitünőségei és Zöld Mór tábornok megkapón szép, közvetlen szavakkal adózott a megboltonult hazafias, katonai és zsidó erényeinek.

— A Mátyásföldi Izr. Hitközség díszes keretek között tartotta meg az idén is hagyományos Szimchász Tóra hagyományos ünnepi nagy lakomáját. Chászánok voltak: Ádám Sándor bankigazgató, Guttmann Emil nagykereskedő és Oblath Emil igazgató. Az ünnepi lakoma október hó 20-án, vasárnap délután nagyszámú közönség jelenlétében lelkes hangulatban folyt le Guttmann Emil vendégszerető házában. Az ünnepi beszédet dr. Eisenberger Géza körzeti főrabbi tartotta, ki szárnyaló beszédében ismertette a Szimchász Tóra jelentőségét és üdvözölte a három chászánt. Hangulatos beszédeket mondtak még: Szekeres Jenő hitk. elnök, Strasser Jenő főtanácsos, alelnök, Götz Lipót chevra elnök, Steiner Gusztáv alelnök. Megkapón szép szavakkal köszöntötte meg a három chászánt az üdvözölest. Több, mint 100 tagú vendégsereg 600 pengőn felül gyűjtöit össze az építendő mátyásföldi zsidótemplom céljára.

— Az „Emanach” tanonclevégyűlési akció vezetősége november 5-én, kedden délután 5 órakor a Bristol szállóban szenakciója javára rendkívül sikerült teadélután rendezett.

— Héber-magyar szótár. Mannheim Mór és Grosz Ernő kiadták az első és egyetlen modern héber-magyar szótárt, mely a tóra, a misna, a vallási irodalom, a modern szépirodalom és a hébernyelvű újságok szavait egybefoglalva tartalmazza. A szótár megrendelhető 10 pengő árban (utánvétel portója 1 P) Mannheim Mór héber nyelvtanárnál, Debrecen, Rákosi J. u. 6. sz.

— **Házasság.** Dr. Vidor Pál, a Buda-
újlaki templom rabbija, nov. 3-án, vasár-
nap délben előkelő nászközönség jelenlé-
tében vezette oltárhoz a kőbányai templom-
ban dr. Kálmán Zsuzsa tanárnőt, dr.
Kálmán Ödön kőbányai főrabbi leányát.
Az esküvőn nagyszámban megjelentek a
budai, kőbányai és pesti hitközségek vez-
etői és notabilitásai is.

Schwartz Nándor nov. 5-én, kedden
délután 3 órakor tartotta a Kazinczy-
utcai orthodox főtemplomban esküvőjét
özv. Goldberger Gyuláné Ilus leányával.
Az új párnak és a vőlegény bátyjának,
Löwy József budai hitközségi képviselő-
testületi tagnak számosan fejezték ki jó-
kívánságaikat.

Müller Sándor (Bratislava) nov. 5-én,
kedden délután 2 órakor a budapesti Ka-
zinczy-utcai orth. főtemplomban tartotta
egybekelési ünnepélyét néhai Groszberg
Lipót szerkesztő és neje Debóra leányá-
val.

— **A Józsefvárosi Izr. Növegylet** nov.
3-án, vasárnap délután 5 órakor a pesti
hitközség Goldmark-termeiben kiválóan
sikerült teadélután rendezett az Aggok
Szeretet Otthona javára. A teadélután
sikerén főleg Weisz Márkné előkasz-
szony és Sarbó Vilmosné főtitkár buzgól-
kodtak.

— **A VAC jubiláris bálja.** A Vívó és
Atletikai Club 1936-ban ünnepli meg ala-
pításának 30-ik évfordulóját. A tervezett
sportünnepségek bevezetésekképpen ja-
nuár 4-én tartja a VAC a székesfővárosi
Vigadóban fényes keretek között nagy
bálgát, mely így újra a szezonnyitó nagy
bál lesz.

— **Dr. Fritz Ullmann a cionizmus világhelyzetéről.** A Magyar Cionista Szö-
vetség október 27-én tartotta 9. országos
értekezletét, amelynek kiemelkedő pontja
dr. Fritz Ullmannak, a Cionista Világ-
kongresszusok főtitkárának előadása volt
a cionizmus világhelyzetéről. Utána dr.
Fodor Lajos a cionisták hitközségi pro-
gramjáról beszélt.

— **Halálozás.** Néhai Löffler Simon volt
budapesti aut. orth. izr. hitközségi titkár
és anyakönyvvezető özvegye: Löffler
Julia, nov. 2-án Kolozsvárott, 90 éves ko-
rában elhunyt. A lelki jószágáról és nemes
cselekedeteiről közismert úriasszony
holttestét Budapestre szállították és nov.
5-én délben temették el rendkívül mély
résztét mellett a régi németvölgyi
(Csörsz utcai) orthodox izr. temetőben.
Löffler Henrik, a budapesti és Löffler Vil-
mos a kolozsvári orth. izr. hitközség fő-
titkára édesanyjukat gyászolják az el-
hunytban.

— **Temetőgyalázás.** Wienben a Wäh-
ringi régi zsidó temetőben október 25-én
ismeretlen tettesek 11 sírt feldúltak.

Halmi Bódog: „Kóbor Tamás az író és az ember”

Izlés, meleg rokonszenv, zavartalan
élelítés és hideg objektivitás vezették
Halmi Bódog tollát, amikor Kóbor Tamás
emberi és írói portait-ját megrajzolta.
Nem tudjuk, melyik e tulajdonságok kö-
zül adja meg ennek a pompás kifejező-
készséggel felépített tanulmánynak iro-
dalmi rangját, a mi szemünkben legkie-
melkedőbb értéke; az az objektivitás, me-
lyet nem zavar meg sem az a nagy ro-
konszenv, amit a szerző írásának tárgya
iránt annak minden sorából kiáradóan
érez, sem pedig az értelmetlenségnek, el-
lenkezésnek, elfogultságnak az a légköre,
melyben tanulmánya megszületett.

De minden irodalmi jelentősége mel-
lett cselekedet is ez a könyv, aktív, har-
cos kiállás napjaiban oly méltatlanul ü-
ldözött zsidóság igaza mellett. Nemesak
az ember, a XX. század igazi szellemében
nevelkedett embernek állásfoglalása egy
az egész világot piszkos árként elberítő
pszichózis hullámaival szemben, hanem a
bíró harca az igazságért, mely ismét el-
bukott egy nagy justicimord pörölycsa-
pásai alatt. A jó bírő, az igaz bírő, aki
nem nyugszik bele az igazságtalanságba
és mert az ítéletet, melyet nem ő hozott,
megváltoztatni nem tudja, harcol a nagy,
az örök per újrafelvételéért.

Mert Halmi Bódog Kóbor Tamásról írt
könyvében nemesak Kóbor Tamást állítja
elénk, hanem rajta keresztül a zsidóság
igazi arcát, szemben azzal az arccal, me-
lyet ma az emberi társadalom az antisze-
mitizmus tükrébe tekintve, eltorzítottan
lát. És ez a ma ismét divatos áramlat
volt az ok, mely a tollat könyvének meg-
írásához kezébe adta. „A világháború
utáni magyar idők publicisztikája”, írja
könyve előszavában. „A liberalizmusból
kiábrándultság perspektívájából nézi a
türelmes korszak alkotásait és eredmé-
nyét. Megítélése és véleménye a liberaliz-
musra nézve lesújtó és ezt az ítéletet
nem tudományos, erkölcsi és az iroda-
lom és művészet terén, esztétikai érvek-
kel indokolja, hanem a világháború, a két
szerencsétlen forradalom és a trianoni
békeszerződés következményeként a
magyar sorsra rázúdult szenvedésekért
való felelősségkeresésben a liberális kor-
szak közigazgatási, politikai és szellemi
rendszerét állítja be bűnbakul... A hit-
életnek, a tudománynak, a politikának, az
irodalmi és művészeti kritikának a libe-
ralizmustól eltávolodását hazánkban a
legulminásabban és a legkézzelfogha-
tóbban az antiszemitizmus újraéledése bi-
zonyítja... A zsidóságot, melyet a li-

berális törvényalkotás vallásként és nem
fajként, vagy külön osztályként kodifikált
s minden állampolgári jogban részesített,
az új ideológia, mint a magyar faj ellen-
ségét törekedett az érvényesülés és meg-
becsülés minden polcáról leszorítani.”

Megállapítja ezekután a szerző, mint
aki a zsidóságtól úgy személyileg, mint
vallásilag távol áll, hogy ez a törekvés
főleg gazdasági téren nem sikerült, mert
az antiszemitizmust, mint a gazdasági és
pénzügyi újraépítés alaptörvényét nem
ismerte el a józan gazdasági önzés és ke-
reslet, mely a bolttól és pénzintézetől,
fogyasztási és hitelügyeknek minél töké-
letesebb kielégítését, nem pedig ideoló-
giát követel. De a gazdasági jellegű kí-
sérletezéseken kívül a keresztényi szel-
lemi munkások táborában még folyton a
zsidóságban keresik szenvedéseik, nélkül-
özéseik és meg nem értettségek keserű-
ségében a bűnbakot. A mai hivatalos és
nemhivatalos irodalomtörténet, irodalom-
kritika, néhány kivételtől eltekintve, ha-
tározottan zsidóellenes irányban halad.
Már pedig ennek az irodalomkritikának,
amely évről-évre a politikai és társada-
lmi erőhőmérő állását figyelve ala-
kítja megítéléseit, mely egyformán lelkes
krónikása volt a szélső baloldali és szélső
jobboldali irodalmi diktatúrának, a szerző
nem engedheti át Kóbor Tamás írói és
emberi arcképének megformálását.

Igy született meg az előttünk fekvő
tanulmány, mely lapjain dédalgettel szer-
tettel s az igazi magyarság szemben
jogos, megengedett és kötelező objekti-
vitással állítja elénk Kóbor Tamás alak-
ját attól a perctől kezdve, amikor a kis
Behrmann Adóli elindult a zsidó és
publicista útján addig, amíg kiteljesedett
Kóbor Tamás, a „Ki a gettóból”: az „Asz-
falt”, a „Tisztesség névében”, a „Buda-
pest”, az „Aranyhajú Rózsika”, a „Ham-
let az irodában” és ezenkívül annyi ra-
gyogó novella, tárca, tanulmány írja, a
mai Budapest első, igazi megrajzolója, a
„Rovás” szellemes megalkotója, a legna-
gyobb magyar publicisták egyike, akinek
emberi és írói nagyságát oly maradéktal-
anul ismeri el mindenki, hogy tiszta szem-
élye előtt meg kell állni az antiszemi-
tizmus legvadabb támadásainak is.

Köszönettel nyugtázzuk Halmi Bódog
megállapításait nemesak azért, mert
megértő szellem sugárzik írásából, hanem
mert bizonyossága annak, hogy még nem
tompult el teljesen a szellem kiválasztott-
jaiban a méltatlanul szenvedővel való
szolidaritás...

SPECTATOR NOTESZÁBÓL

A Minosz a Führerért

Ugy halljuk, hogy a Führerért való általános lelkesedés már olyan arányokat kezd ölteni, hogy a nők sem tudják kivonni magukat ennek a hatás alá. A Minosz vezetésével a nőegyletek is bekapcsolódnak a választási kampányba és pedig — csak természetes — a Führer mellett és a Führer javára. Hogy miért tartjuk ezt természetesnek? Egyrészt a Minosz, másrészt a Führer miatt. Jól emlékszünk még, hogy a Minosz az idei kongresszusán egyhangúlag követelte a Führertől a pesti hitközségben a nők választójogát, amire a Führer ugyancsak egyhangúan azt a választadta, hogy: „vissza a főzőkanálhoz”. Tehát csak természetes, hogy a Minosz most a Führerért lelkesedik. S hogy a Führer most mégis jönnek látja a Minoszt is beállítani a kortes munkába, az is érthető. Ők igazán önzetlenül fognak dolgozni, hiszen sem nem választók, sem nem választhatók. S őket el lehet intézni egy-két lejárati nélküli ígérettel is, ebben pedig nagy a mi dicső Führerünk.

Kedves „Szombat”

Kezdek maga miatt komolyan aggodni, Már megint kinevezi magát a magyar felekezeti sajtó „egyetlen független orgánumnak”. Az Istenért! Legyen óvatos! Mit fog válaszolni, ha a pesti kile Ras Kasszája megtalálja kérdeni Magától, vajjon tőle is függetlennek érzi-e magát? Azzal nem igen fog védekezhetni, hogy Maga csak azt írta, hogy „ebben a tekintetben” nincs még egy olyan független lap, mint a „Szombat”. Mi az az „ebben a tekintetben”? Az orthodox agudista mozgolódás tekintetében talán — mert ezzel kapcsolatban függetlenkedik? De hiszen éppen azt dörzsöli mindentől függetlenül — hogy most már a stílusban maradjunk — a mi népusunk orra alá, hogy az orthodoxoknak ez a „zsidó világpolitikai mozgalomba való bekapcsolódása a neológ Országos Irodát nem érintené kellemesen”. Hát mondja, kedves „Szombat”, aranyos független „Szombat”, miért kellemetlenkedik Maga a nagy Rasnak, a mi Ras Kasszánknak?! Komolyan aggodom Maga miatt!

A budai unionisták új gazdasági elméletet fedeztek fel

Azt tetszik tudni ugye, hogy Budán vannak autonomisták és unionisták. Az

unionisták azt hirdetik magukról, hogy ők a Gondviselés és az Isteni Akarat par-
tentirozott földi, illetőleg budai helytartói, de azért templomot — az autonomisták építenek. Az unionistáknak ez nem nagyon volt inyére, megpróbálták hát elgáncsolni és azt írták, hogy a templom-építés „komolytalan kísérlet”. Persze, most, hogy az építési munka már meg is indult, most már hangjukat veszítették. De megmaradt az unionisták legnagyobb dicsőségére egy közgazdasági felfedezésük: az újonnan felfedezett bankelmélet — hát persze, hiszen a vezérik nagy bar-kár! — azt tanítja, hogy ahhoz, hogy valaki hitelezhessen, az illető — bankgaranciát tartozik nyújtani. A lágymányosi templomépítést t. i. azért tartották komolytalanannak, mert a hitelező nem adott — bankgaranciát. Hát ime, ilyen az ő tudományuk. Semmivel sem magasabbrendű a moráljuknál...

MARTIN BUBER:

Feleletmondások

Vezető és nemzedék

A ropsici Rabbi Naítali egyszer a midras elbeszéléséről szolt, mely szerint Isten megmutatta Mózesnek az összes jövendő nemzedékeket, a nemzedékek sorát lelkipásztoraikkal, a nemzedékek sorát bírálkkal együtt. „Mi lehet az oka annak”, kérdezte az egyik tanítvány, hogy előbb esik szó a nemzedékről, azután a vezetőről? Nem előbbreváló az utóbbi? „Tudod, mondta a Rabbi, hogy Mózes arca fénylett, mint a nap, Józsué mint a hold és így halványodott el a vezetők arca mindinkább. Ha Isten Mózesnek hirtelenében Naítalit, az iskola-mestert — így szokta magát nevezni a ropsici, — mint Rabbit mutatta volna meg, ő aligha hitt volna szeméinek és ijedtében elájult volna. Azért Isten előbb a nemzedékeket mutatta meg neki és azután a vezetőket, akik a nemzedékekhez illettek.”

Bundában

A kocki rabbi egyszer azt mondta egy híres rabbiról: „Ez egy bundás caddik.” A tanítványok megkérdezték, mi-

3 SZÓ CSUPÁN

SIRKÓ LÖWY-NEL BUDÁN

II FŐ UCCA 79. TELEFON: 51-5-81.

KÜLÖN NAGY LERAKAT

ALKALMI VÉTELEKBŐL

LEGOLCSÓBB ÁRON

II., ZÁRDA U. 3.

Margit körút sarok.

képen értsék ezt? „Nos hát, — magyarázta ő — az egyik ember télire bundát vásárol magának, a másik meg tűzfát. Mi a különbség a kettő között? Amaz csupán önmagának, emez másoknak is akar meleget juttatni.”

Az eredet

Rabbi Uri beszélt tanítójáról, a karlini Rabbi Salomról: Sokáig tartózkodtam közelében anélkül, hogy ő szokás szerint anyám nevét tudakolta volna tőlem. Egyszer nekibátorodtam és ezt szóvá tettem előtte. Ő pedig ezt felelte: „Bjka, oroszán, sas, ember” és szót sem többet. Nem volt merszem tőle a szavak magyarázatát kérni. Csak számos év múlva érttettem meg, hogy a nagy caddikok, a lekek orvosai arra néznek, hogy a menyeyei szekér négy hordozója közül melyiktől vette a lélek eredetét, nem pedig arra, hogy mely földi ölben testesült meg.

Hol van az ember?

A szombati lakománál egyszer számos ifjú állott a kobrini rabbi asztala körül. A rabbi egyet közülük, aki gyakran megfordult a házában, szemügyre vett és megkérdezte szolgálját: Kicsoda ez? Csodálkozva mondta a szolga a nevet. „Nem ismerem őt” — ismételte Rabbi Mose. A szolga most az apa és após nevét említette és mikor ez is hiábavaló volt, elmondta, hogy az ifjú mikor jött Kobrinba és miképpen vett részt a tanulásban. Ekkor a caddik észbekapott és így szolt a meghökkenett ifjúhoz, aki előtt állott. „Tudom már, miért nem ismertelek meg. Ahol valakinek a gondolatai járnak, ott van ő s minthogy a te gondolataid a távolban esatangoltak, csak egy hústömeget láttam magam előtt.

Az igazi istenítelem

Ha megvolna bennem, mondta a kobrini rabbi, Istennek igaz félelme, kiszaladnék az utcákra és kiáltanám: „Emberek vétkeztek a Tóra ellen, amely hirdeti: Szntek legyetek!”

Békét teremteni

Rabbi Raíael Ab hó kilencedikén, Jeruzsálem pusztulásának évfordulóján egyszer egy községben tartózkodott, amelynek tagjai mindinkább elmerésedő egyenletlenségben éltek egymással. Az egyik párt azzal a kéréssel fordult a rabbihoz, állítsa helyre a békét. De talán nincs kedvére a Rabbinak, mondották hogy ma, gyász napján foglalkozzék az ügyünkkel. „Soha sem szívesebben, mint ma, válaszolta ő. Hiszen haszontalan cévódás miatt dőlt romba Istennek városa.”

A jótétemény

Abban az időben, amikor Rabbi Bunam még fával kereskedett és minden esztendőben elment a danzigi favására, egyik útján egy városkában, ahol a szom-

batot eltölteni akarta, hallott egy jámbor-életű és tudós emberről, aki nagy nyomoban élt. Ennél az emberről bejelentette hát magát szombati vendégül, az üres házba edényeket és ételeket vitetett és ezenfelül még tisztos ruházatot is ráerős-
szakolt a házigazdára. Szombat kimene-tele után Rabbi Bunam tekintélyes pénz-összeget nyújtott át búcsúajándékkul vendéglátójának. Ez nem akarta a pénzt elfogadni, mert tulontúl sokat kapott már.

„A többit, szólt a caddik, nem tenéked, hanem önmagamnak adtam, hogy enyhí-
sem a fájdalmas részvétet, amelyet ny-
omorúságon éreztem: csak most telje-
síthetem a jótékonyág parancsát. Mert
így szól az írás: Légy adakozó és szíved
ne érezzen bosszúságot! — aki a nyomo-
rúságot nem bírja látni, mindaddig eny-
hítsé, amíg szíve bosszúságát legyőzte,
azután adakozhat csak igazában ember-
társa számára.”

Ünnepek után...

*Nyirkos már a máchzór, bús az ember kedve
Hervadoz az Eszróg, a sátor szétszedve.
Mehaltak s hevernek a zöld fűzfákak
Sápadt a Lulav mint fia halálnak.
A csöndes Hosána földön eltipora
Reményedet viszi így az övénny sodra.*

*Igy semmisülnek meg a jó édes álmok,
Tapossa örömdét sorsod az álnok.
Emlékszel-e, egykor hogy? lángolt a lelked
Reményekért, miket föl többé nem lelhet
Igy múlik el minden, szeretet, akarat;
Élet és enyészet hű képe ez marad.*

*Korhad s ejenyészik minden ág és levél
Nem tudni, hogy merről, csak reá fúj a szél.
Közeleg ó a vég, sose marad vesztég!
Eltörök a Lulov, szétmállik az Eszreg,
Kisöpri a templomuvarról a sámesz
S mint kílött nyíl, nem tudjuk, merre hová lesz ...*

*Morris Rosenfeld után;
Dr. Silberfeld Jakob főrabbi*

Zsidók voltak-e Saint Saëns és Bizet?

A „L'Univers Israélite”-ben olvassuk a következő érdekes cikket:

A zenei világ most készül megünne-
pelni a Sámson és Delila szerzőjének cen-
tennáriumát. Ez alkalommal többek kö-
zött hosszú tanulmányban foglalkozott a
nagy zeneköltő életével és munkásságá-
val Georges Pioch is, aki az Oeuvre-ben
írt tanulmányában többek között azt áll-
lította róla, hogy „családneve Cohn volt”.

A cikk megjelenése után az Opera Co-
mique igazgatója, Cheusi levelet intézett
a cikkíróhoz, melyben többek között azt
írja, hogy Sains Saäns-et soha nem hívták
Cohn-nak, soha nem volt zsidó, atyja,
nagyatyja, valamennyien dieppeiek és
Saint-Saënsiek voltak, katolikusok és
Rouxmesnilben keresztelték meg őket a
katolikus egyház szertartásai szerint a
Sanctus Sidonius templomban. Ellene szól
a zeneköltő zsidó voltának az a körülmé-
ny is, hogy 20 évig volt a Madeleine
templom orgonistája.

Pioch a levélre az Oeuvre-ben vála-
szol és kijelenti, hogy ő soha egy szóval
sem állította, mintha Saint-Saëns zsidó
lett volna, ami egyébként sem volt más-

nak tekinthető, mint a zeneköltő igen
tisztületreméltó magánügyének.

De honnan származik — kérdi a
L'Univers — egyáltalában a zeneszerző
zsidó voltának legendája? Csak nem on-
nan, hogy Dieppe közelében van egy
Saint Saëns nevű kis falvacskas, ahol a
zeneszerző atyja és nagyatyja a világra
jöttek? Mert az tény, hogy sok francia
zsidót neveznek helységnevek után, mint
Cavaillon, Carcassone, Tréves, stb. Vagy
onnan, hogy létezik, jobban mondva léte-
zett néhány Saint Saëns-et ábrázoló nyo-
mat, melyeken a zeneköltő arca „zsidó
vonásokat” mutat?

Ugyanolyan eset ez, mint Bizet-é. Az
„Arles-i nő” és „Carmen” szerzőjéről is
elterjedt az a hír, hogy zsidó. Ez a le-
genda Németországban látott napvilágot,
még a hitlerizmus előtt, majd megismé-
telte egy jiddis nyelvű Varsóban me-
jelent zenei encyclopédia, mely róla,
mint nagy francia zsidó zeneszerzőről
számol be. Pedig Georges Bizet sem volt
soha zsidó, ha csak azért sorolták a
zsidóság sorába, mert felesége Fromen-
thal Halévy leánya volt.

Palesztinai bevándorlók súlyosan megsértették Jom-Kippur ünnepét

Jeruzsálemi jelentések szerint a Szent-
föld lakosságát nagy izgalomban tartja
az a súlyos vallássértés, amelyet a
zsidó bevándorlók követtek el Jom Kip-
pur napján. Ezek a bevándorlók a nagy
ünnepek alkalmával Gadera mellett úgy
dolgoztak földjeiken, mintha hétköznap
lett volna és a munkát semmiféle figyel-
meztetésre nem voltak hajlandók abba-
hagyni. A „Doar Hajom” az eset hatása
alatt kiáltványt bocsátott ki, mely tiltá-
kozik a szentségtörő vallásgyalázás ellen
és követeli, hogy a „Jewish Agency”
tegye meg a szükséges lépéseket a vétke-
sek példaadó megbüntetésére.

Kölcsön a palesztinai bankok számára

Több forrásból származó jelentések
szrint James de Rothschild báró, valamint
a Barclay's Banc és az Anglo-Palestine
Bank képviselői a palesztinai kormány-
nyal együtt azzal a kéréssel fordultak a
londoni kormányhoz, hogy garantáljon
egy 500.000 fontos kölcsönt, mely azok-
nak a kis palesztinai bankoknak a támo-
gatására volna fordítható, amelyek a
politikai események folytán zavarba
jutottak. Az angol kormány hajlandónak
nyilatkozott bizonyos feltételek mellett
támogatni a kölcsönkötést.

„Ethióp költészet”

A „Nouvelles Littéraires”-ben ezen a
címen, igen érdekes tanulmány jelent
meg Elian J. Finbert tollából, akinek ke-
leti tárgyú regényei igen nagy népszerű-
sége tetek szeret.

„Az abesszín nép irodalma” — álla-
pítja meg a tanulmány írója — magá-
ban foglalja a keresztény és biblikus le-
gendák, az Ó- és Új Testamentum, a
Szentek Életére vonatkozó elmélkedések,
a liturgikus iratok, a Templomatyák írá-
sainak és a dávidi zoltároknak elemeit,
azokét a dávidi zoltárokat, melyeknek
sokak szerint Ethiopia volt a bölcsőjük.
Hiszen a legtöbbet olvasott könyv eb-
ben az országban éppen Dávid zoltárai-
nak könyve és az ethióp templomokban
a tamburin hangjaira táncolva dicsérik
az urat, amiként Dávid táncolt a bárka
előtt. Ezért van az, hogy van egy ethióp
közmondás is, mely így szól: „A szív
nyugalma az ötven zoltár olvasásából
fakad.”

Marc Chagall, a bolygó zsidó festő

Irtta Bálint Rezső (Páris)

A Bois-ban van a villája. Kisebb kastélynak is mondható. Gyönyörű virágágyak között vezet az út a bejáratig. Kis réztábla az ajtón: Chagall.

Becsöngetek. Alacsony, kövér asszony nyit ajtót, egyik kezében főzőkanalat tart:

- Wem süchn Sie?...
- Den Meister Chagall.
- Ich wer Sie einmal meldn...

Egy-két perc multán alacsony, kócoshajú férfi jelenik meg az ajtóban. Két csillogó, fürkésző szeme különös fényvel árasztja el arcát. Széles mozdulattal tárja szét a szárnyas ajtót és vezet a műterembe. Hellyel kínál. Ő egy széles kerevetre hemperedik. Maga alá húzott lábakkal, mint egy kényes macska, guggol, előre nyújtott fejfel kérdően néz rám.

Úgy érzem, tulajdonképpen nincs mit kérdezniem tőle. Mondom is ezt neki. Mit is mondhatna ő a képei mellé, ami érdekesebb, izgalmasabb volna mindannál, amit azok kifejeznek. Jöcskán hallgatunk tehát, míg én az újabb képeit nézem. Mégis Ő töri meg a csendet, egy szavamba kapaszkodva:

— Érdekes, — mondja élénken — milyen rossz, könnyelmű jelző ez. Sohasem akartam érdekes lenni. Amikor fillér nélkül és éhesen Berlinbe értem és megfésztetem „én és a falu” képeimet, nem tudtam, hogy „érdekes” vagyok. Később, ma is ezt mondják rólam.

Fölgurik, egy vásznat támaszt elém. Egyik híres képének változatát ábrázolja a kép, tájkép, buckákra épült falusi házakkal, az égben átívelve úszó emberpárral. Többféle világításban mutatja a képet. élénken nevetve mondja:

— Hát érdekes ez? Mikor megfésztettem és napok, hónapok multán újra-újra néztem, hosszú előzmények és talán még hosszabb következtéseknek az érzéseit, gondolatait láttam benne. Érdekes — mondja ironikusan — mikor mindezt meg is írták rólam, különös, furcsa csalódást éreztem. Hát ilyen világosan körülhatárolható mindaz, amit én csak jelezni, érinteni akartam?

Hitetlenül, kérdően néz rám.

— Mert nézze — újabb képeket tár elém — ezt a tájképet, az égbe festett órával. Ezt a széder-estet, ezt az öreg rabbit, egy úszó aktot a tavaszban, ezt a cirksut a fehér lóval, szerelmes-párt a holddal, a kitárt ablakot az Eiffel-torony-nyal... milyen kevés mindaz, amit mind-ezekben ki tudtam fejezni!...

Gyötrődve, csaknem kétségbesetten mondja mindezt. Szinte az az érzésem,

meg kell világosítanom. És ilyesfélétet mondok:

— Igen, a nagyszerű, a rendkívüli művész örök gyötrődése ez. Valami igazságot keres szüntelen, és ha megtalálta, ki is fejezte, szinte ijedten látja, hogy énjének belsejébe láttak. A kivételes művész örök szemérme ez.

— Igazság — mondja maga elé mészálva. Hatalmas, érzékeny fogalom ez is. És épen a művészet szempontjából. Hiszen minden igazság már törvényt jelent, így hát megkötöttséget is. És pedig a határok minél nagyobb kiszélesítéseit akarom.

— A határok kiszélesítését — mondom — igen, hiszen ez a legjellemzőbb az ön művészetében. A modern művészetben, mely mindinkább túlságba vitte a formák, a stílus esztetizmusát, a chagalli művészet érzések és gondolati kiszélesítések hihetetlen távlatáiban valami egészen újat, azt kell mondanom: példátlanul rendkívülit tudott nyújtani. És nem alap nélkül nevezi Európa ma az ön művészetét a zsidó művészet első igazi, nagy megnyilatkozásának.

Lehajtott fejfel, szerényen néz maga elé.

— Zsidó művészet? Igen, van ebben sok tudatosság. Végül is azonban, ami képeim tárgyiaságát illeti, csak kíséző elemekben, talán gazdag ornamenseiben találok meg azt a formát, amit legbelülről ki akarok fejezni. De hát vajjon zsidó vagyok-e abban is, mikor a trapézon mozgó artistákat, a kedves szerelmes párokat, állatokat és a holdat festem? Mi zsidó érzés, gondolat van ebben?

— Kétkedve, figyelve néz rám. És én nem habozom soká.

— Igen, épen ezekben is. Ezekben a szélső, ugyancsak festői motívumokban. Mert ezekben a képekben is egy nagyszerű „igazság” világlik. Úgy is mondhatnám, az európai zsidó érzés és látásmód, amint a világ centrumában fölfogja és interpretálja a dolgokat. Mélység, fesztelenség, bölcsesség és kedély olyan gazdagságát tükrözi, ami mindennél különbözővé, egészen különös ízűvé alakítja. Hiszen nem is lehet ezt pontosan

jellemezni. És mindezt olyan érzékeny festői eszközökkel, ami minden tartalmi zsúfoltsága mellett a tiszta szín és formaművészet örök nyelvén beszél.

... Késő délutánba nyúlik búcsúzásom. A nyitott ajtóban állva, szinte szorongva nézve rám, mondja:

— Gondolja, hogy zsidó művész vagyok? És ki is fejezem ezt?...

— Sokkal több — mondom kezeit szorítva — örök tépelődő, egyedül álló szent ember, aki csak a hitében él.

Sátorosünnep a Szentföldön

Szukkoth ünnepét — mint minden évben — ezidén is nagy bensőséggel ülte meg a Szentföld zsidósága. Az ünnepből ezúttal kivették a részüket az angol hatóságok is, amennyiben chol hamoed Szukkosz napján megjelent Josef Zwi Duschinsky főrabbi sátrában Campbell, Jeruzsálem kormányzója szárnysegéde kíséretében és üdvözölte az ünnep alkalmából. Hosszú és intim beszélgetés folyt a főrabbi és a kormányzó között, amelynek befejeztével a vendégek megtekintették a főrabbi könyvtárát is.

A sátorosünnep tetőpontját a Szimchasz bész hasoeh-vel érte el, melyet a harmadik chol-hamoed nap előestéjén rendezett a jeruzsálemi orthodox hitközösség a főrabbi nagy sátrában. Nagy plakátok hívták meg az ünnepre az agudista csoportok tagjait. Már kora délután megkezdődött az agudista férfiak és asszonyok özönlése a főrabbi háza felé, melyet egy a tetején elhelyezett, fényesen ki-világított menóra tett távrolról is felismerhetővé. A vendégsereg azután énekelve és táncolva a késő éjszakai órákig maradt együtt.

Koronája volt a Teremtésnek...

*Koronája volt a Teremtésnek,
Halhatatlan magja a Vetésnek
S egyetlen vak álomzuhanással
Eljegyezte magát a halállal.*

*Halandó sarja Halhatatlannak,
Látható árnya láthatatlannak
S egy szívvél, egy lélekkel, egy hittel
Mégis egyetlenegy, mint az Isten.*

*Sátáni, mikor eltorzul arca
S azzá teszi ezernyi kudarcra,
De angyalivá szépíti egy mosoly,
Ha sötét arcán lopva átoson.*

Lakos András

Okleveles tanító csekély díjazásért korrepetál.
Bár-miczvóra is előkészít:
Krausz Jenő, Baross utca 133.

ARÁNYÁSAS A VÁROS FŐLÖTT REGÉNY A ZSIDÓ-RÓMAI HÁBORUBÓL

S.

IRTA: SZEKULA JENŐ

— Avagy gazdagabbak vagytok-e a galloknál? Vitézebbek a germánoknál és okosabbak a görögöknél? — firtatta kiváncsi és nyugodt tekintetét végigjárta a tömeget, amely fölmozgott erre, de nem tudott válaszolni.

Izzó szavakkal festette a háboru veszedelmét: elpusztulna a város a templom, a nép, — s minthogy alig van a világon város, amelyben ne élneek zsidók, nyilván azokat is kiirtánák.

— Felhívom tanult Isten szent angyalait, a szentélyeket, hogy semmit sem hallgattam el azokból a tanácsokból, amelyekről azt hittem, hogy hasznotokra lesznek. Ha hallgattok az okosság szavára, akkor velem együtt meglesztek békességben — ha azonban a düh, a bosszú és a szenvedély válik úrrá lelkeiteken, akkor halálos veszedelembé rohantok, — de nélkülem.

Beszéde végén hangos sírásra fakadt, és vele együtt sirt Berenike hercegnő is. A tömeg is megvult hatva. De némelyek főkiabáltak hozzá.

— Mi nem akarunk harcolni a császár és a római nép ellen. Mi csak Florus ellen akarunk harcba szállni.

— Ezt a kettőt nem lehet külön választani. Már is sok olyan dolgot eszedkedtetek, ami majdnem nyílt hadüzenet. Hiszen leromboltátok az Antonia-erőd folyosóit, és az adózást is megtagadtátok.

Erre nagy nekibuzdulással a hatalmas néptömeg nyomban neki látott a ledöntött oszlop-folyosó főépítéséhez, miáltal a király és Berenike hercegnő a templomba vonult. A város előjárói pedig szétmentek a kerüetekbe, hogy beszédjék az adót. Rövid idő alatt negyven talentumot szedték össze.

Fölbuzduva a sikeren Agrippa most már rá akarta venni őket, hogy addig is, míg Gessius Florus hivatalában marad, amíg Rómában fel nem cserélik egy másik prokurátorral, — legyenek hozzá előzékenyek, és zokszó nélkül teljesítsék parancsait, Erre kitört a veszedelem.

— Áruló! Római bérenc! A sertesfaló Florus cimborája! — kiabálták a munkások.

Az Antonia folyosójának építése abba maradt. A téglák most már a király felé röpültek.

— Menj Florushoz... udvarolj neki! Pusztulj innen! kiabálták zagyva összevisszaságban.

Agrippa menekülésszerűen hagyta el Jeruzsálemet, — késző éjszaka, reszkette a félelemtől, hogy fölkoncolják, vagy agyondobálja kövekkel a esőselék. Huga társaságában utazott mert Berenikét nem merte már Jeruzsálemben hagyni. Még a Bezetha kapuban is hulladoztak utána a kövek, és huhogásszerűen hangzott a fésű-alaku bástyafokokról a zelota-cső-cselék üvöltözése. Gyönyörű őszi éjszaka volt, az újra virágzó fák és az olajecők lehetetétől mámoros volt a levegő. Némán hajtattak el a Heléna sírmelek görögös oszlopokra alatt, óriás utazó batárban, amelyet még az apjuk kapott ajándékba. Claudius császártól, s a hosszú úton, míg

Ptolemaisha értek, ahol ország határa kezdődött, — egyetlen, árva szót sem váltottak egymással!

*

Jeruzsálemben még nyugodtan folyt az üzleti élet — az újra épült piactér bódéiban még élénkebb a forgalom, mint máskor, — a templom éőcsarnokaiban különös izgalom nélkül jöttek-mentek és tárgyaltak a tömegek, a levéltár szekrényeiben magas háomban gyűlték össze az adóslevelek, amelyekben szegény emberek elkötelezték magukat a gazdagoknak, — de már forraçalom emésztő szele fújdogált az Antonia frissen meszelt boltíve alatt mint mikor a földrengést baljós moraj és fullasztó hőség előzi meg.

Az első forradalmi megomzólás; hogy a császári hajesárokat, akik ajándékba szánt áldozati tullokát és kosokat hoztak a templomnak, — visszaküldték — a szallagokkal felékesített állatokat nem vették át, Eleazár rencelére, aki kimondotta, hogy ezentúl senkinek, akj nem zsidó, — nem fogadják el áldozatul szánt ajándékait, Ez súlyos sértés volt, mert szokásban volt minden nevezetesebb ünnepen áldozatot bemutatni Neró császár és a római nép üdvére, — és a régi törvény, imát mondani az uralkodó egészségére. De a főpapok hiába tépték meg kontósúikat; híres jogtudósok és vallásbölcselek hiába fejtgették a templom szelős tornáca alatt, hogy ez nemcsak felség sértés, hanem felrűgása a régi hagyományak is, — hiszen mindig elfogadták igeen királyok ajándékait, Eleazár, aki katonai parancsnok is volt, s rendelkezett a templom karhatalma fölött, valamint a hozzá ragaszkodó forradalmi tömeg, hajthatatlanok maradtak.

— Csak vigyék vissza a császár tulkait!

Nyugtalanság és römület terjeedt el a városban, különösen a gazdag és előkelő emberek sorában, akik már ekkor gondoltak arra hogy menekülni fognak innen, — mentve vagyonukat, Sápadián és reszkető térdel adták a vészes hírt szájról-szájra.

— Tiszátalannak nyilvánították a császárt!

— Nagy baj lesz belőle, ha ennek híre megy Rómába!

De még el sem mulottak az első römület izgalmai, mikor újabb vészes hír kelt szárnyra a Stratopeon torony magaslatairól, ami a legmagasabb kilátó pontja Jeruzsálemnek, — innen ellátni az arab sivatagokig és a tengerig.

— Massada erődöt néhány zsidó fiatal ember elfoglalta. Az ormon már nem római zászló leng, hanem Juának oroszlanos lobogója.

A hír annyira valószínűtlen volt, hogy el sem hitték, Massada majdnem megvívhatatlan erőd, nagy hadsereggel és felfűrt kosokkal sem lehetne bevenni felhőbe nyúló sziklafalait. Száz ember meg tudná védeni; az ostromlók tizezer ellen, Római őrseg védte.

És mégis igaz volt. A zsidók esellel jutottak a várba. Utazó házalóknak adták

ki magukat, s gadarai borokat és tiberiási kelmét kínálgattak megvételre a gyantulban katonáknak. Fölfegyverzett társak pedig barlangokon és földalatti csatornákon kusztak föl a sasfészekbe. Mikor valamennyien együtt voltak hirtelen megröhamozták a római őrseget és lemészárolták. A bevehetetlen erőd most a fölkeésnek a vára.

A forradalmi tömeg, ordítózza és diadalmenetben járta be a jeruzsálemi utcákat. De a főranguk és a mérsékeltek annál jobban megjéjeztek. Tudták hogy ezek a kilégések nem maradnak következmények nélkül, s hogy a számlát nekik kell majd megfizetni.

A pápi tanács és a város vezetősége, már azért is, hogy elhárítsák magukról a felelősséget, titokban követeket menesztettek Florus prokurátorhoz, — s megkérték, hogy küldjön katonaságot, mert Jeruzsálem menthetetlenül a forradalom karjaiba esik. A prokurátor kajánul mosolygott, de nem teljesítette a kívánságot. Neki már az az érdeke, hogy minél nagyobb legyen a zavar mert akkor feledebb merülnek a lopásai. De azok a követek, akit a zsidó előkelőségek Agrippához küldtek, mégis végeztek valamit. A király segíteni akart a jeruzsálemi urakon és elküldte aranita, trachonita és batanaei lovasságát. A háromezer lovas csillogószerű arab paripákban, amelyeknek nyakába csengők voltak akasztva, dobpergés és trombitaharsogás közben vonult Jeruzsálembe, míg az előkelőségek palotáinak ablakaiba szönyegek voltak kiakasztva és virágzapor hullott a lovák elé. Darius lovassági parancsnok és Fülöp, Jachimnak a fia volt a vezérük.

A lovasok a fölsővárosba vonultak — mert az alsó várost a templommal együtt Eleazár és felelő társai tartották megszállva. A fölsővárosban vonultak a gazdag zsidók, a nagykereskedők, a gyárosok, a bankárok és a papfejedelmek, ide vonultak a mérsékeltek, a megalkuvók és a Rómával való barátságuk hívei is, akik irtózáttal gondoltak a küszöbön álló háborúra.

A fölsővárosban volt az a római őrseg is, amelyet még Florus hagyott hátra, — számuk alig lehetett több ezer főnél, és Metilius volt a parancsnokuk. A rómaiak együtt harcoltak Agrippa lovaslovashadával.

Kisebb csapatok voltak. Döntő ütközetre azonban nem került a sor. Darius hiába intézte lovasrohamait az alsóváros utcáegyedére, — míg a lapos háztetőkről ezrelék hullott a kő a sikátorokban megrekecett lovasokra, — és Eleazár is hasztalan zúdította az Antonia mellvédi felé menydörgő szózatát és parittyaköveit. Egyik fél sem tett nagyobb kárt a másikban.

Felelős szerkesztő és kiadó:

KECSKEMÉTI VILMOS